

χίσω λογομαχητὰ μαζί τους, ἀνίσως καὶ τοὺς περνοῦσε ὑποψία πῶς καὶ ἀξίζουν αὐτὰ τὰ χαρτιά. Καβαλίκευα λοιπὸν τὸ λόγο κ' ἔφυγα.

Σὰν ἤρθα στὴν Ἀθήνα καὶ τὰ ξαναδιάβασα, καὶ μοναχὸς μου καὶ μὲ τοὺς φίλους μου, ἀποφάσισα νὰ τὰ δώσω καὶ στὸ κοινό. Μηγαρή δὲν εἶχα καὶ τοῦ Γεροδήμου τὴν ἄδεια; Ὅριστε τί ἔγραφε ἐπάνω στὸ ξώφυλλο :

«Αὐτὸ τὸ χερσόγραφο δὲν εἶναι μῆτε ἀληθινὲς ἱστορίες μῆτε παραμύθια. Εἶναι καὶ τὰ δύο. Ὅποιος τὸ πρωτοδιαβάσῃ ὡς τὸ τέλος, εἶται ὁ κληρονόμος μου. Ὅς τὸ κάμῃ, δὲν θέλει. Ὅποιος τὸ μισοδιαβάσῃ καὶ πῇ πῶς δὲ βρίσκει μερικὲς ἀλήθειες μέσα σ' αὐτὸ τὸ παραμυθολόγι, καὶ πῶς μερικὰ παραμύθια δὲν εἶναι καὶ ἀπὸ ἀληθινὰς ἱστορίας ἀληθινώτερα, ἃς ἔχῃ τὸ ἀνάθεμα, ἀμήν».

A. E.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ

Πρὶ διαβάσῃς τίς φυλλάδες μου, Χριστιανὲ ποῦ μὲ πῆρες στὰ χέρια σου, ἴσως θέλεις νὰ ξέρῃς ποῖός εἶναι ὁ Γεροδήμος. Ὅς σοῦ δηγηθῶ λοιπὸ μὲ λίγα λόγια τὰ πρῶτα μου χρόνια, πρὶν κατοπισασθῶ τίς ἄλλες φυλλάδες. Ὅσο γιὰ τὰ κατόπι τὰ χρόνια, μπορεῖς καὶ νὰ τὰ μαντέψῃς ὡς ἓνα βαθμό. Τὸ παιδί θὰ σοῦ δειξῇ τὸν ἄντρα. Δὲ γνωρίζω, καὶ πιστεύω μῆτε τοῦ λόγου σου δὲ γνωρίζω ἀνθρώπο ποῦ τοῦ ἄλλαξε τὰ καὶκαλα ὁ καιρὸς.

ΠΡΩΤΗ ΦΥΛΛΑΔΑ

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΜΟΥ ΧΡΟΝΙΑ

A'.

ΜΑΝΝΑΣ ΓΥΙΟΣ

Γεννήθηκα στὸ σπίτι τῆς μάνας μου, σὲ νησί τῆς Τουρκίας. Εἴταν ἀγῆ, πρῶτο λάλημα πετεινοῦ. Τὸ δικό μου εἶταν τὸ δεῦτερο λάλημα τὴν αὐγὴ ἐκείνη. Ἀκουσα πῶς σὰ μὲ φάσκωσε καὶ μὲ κρατοῦσε στὰ χέρια τῆς ἡ μαμμῆ, ἔβλεπα τὸ λυχνάρι καὶ στήλωνα τὰ μάτια μου κατὰ τὸ φῶς. Αὐτὸ δὲ μὲ φάινεται καὶ παράξενο. Τὸ παράξενο εἶναι ποῦ σὰ μεγαλώσουμε δὲν ἔχουμε τόση γνῶση. Χρόνια καὶ χρόνια μπορεῖ νὰ μένῃ λαὸς στὸ σκοτάδι, καὶ σπῖθα νὰ δῇ, σφαλνὰ τὰ μάτια του. Κι ἄλλοι στον ποῦ τίναξε τὴ σπῖθα στὴ μέση!

ΔΙΠΛΑ ΣΤΟ ΦΥΣΕΡΟ

Γκάπ.

Κατέβασε γιὰ στερνὴ φορὰ τὴ βαριά του ὁ μαστρο-Μαθιὸς πάνου στὴν ἀναμένη ἀξίνα κι ἀντιβούηξε τὸ στενόχωρο γύφτικο. Τάπογεμα δὲ θὰ δουλεύανε· εἴτανε Μίγα Σάββατο κ' ἡ δουλειὰ τέλειωνε τὸ μεσημέρι. Ὁ μαστρο-Μαθιὸς τραβήχτηκε ἀπ' τὸ καμῖνι, βγήκε στὴν πόρτα καὶ κάθισε στὸ πέτρινο κατώφλι.

Οἱ χριστιανοὶ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο περνοῦσαν μπροστὰ του φορτωμένοι ψώνια. Κουλοῦρες λαμπριάτικες, αὐγὰ κόκκινα, ἀρνιά ζωντανά, κεριά, κάθε χρήσιμο γιὰ τὴν κοιλιὰ καὶ γιὰ τὸ λούσο. Μουσικίδι στὸν ἰδρώτα ὁ μαστρο-Μαθιὸς καθότανε συλλογισμένος, μασώντας, χωρὶς νὰ νοιώθῃ γιατί καὶ πῶς, ἓνα ξερὸ κομμάτι ψωμί, μουντζουρωμένο ἀπ' τὰ δάχτυλά του. Κι ὁ ἰδρώτας ἔσταζε στὴν πίτσινη μπροστέλλα του, χαράζοντας αὐλάκια στὸ πασπαλισμένο ἀπ' τὴν ἀσβόλη πρόσωπό του. Ἀνάσαινε

Ὁ πατέρας μου συχωρέθηκε πρὶ νὰ γεννηθῶ... Εἴμουνα λοιπὸν τῆς μάνας μου γυιὸς, καὶ μ' ἐκείνην ἀρχίζω αὐτὰ τὰ πρῶτα μου χρόνια.

Καὶ τ' ἀρχίζω μὲ λίγα λόγια. Σκοπὸς μου, καθὼς εἶπα, εἶναι νὰ γνωρισθῶ μὲ τὴν ἀφέντειά σου, ἀγνώριστε πατριώτη καὶ κληρονόμο μου. Νὰ ξέρῃς ποῖός εἶναι ποῦ σοῦ ἀφίνει αὐτὴ τὴν παράξενη σερμαγιά. Ὁ σοῦ πῶ πῶς εἶμαι ὁ Γεροδήμος, τίποτις δὲ θὰ καταλάβῃς. Ὁ σοῦ πῶ πῶς εἶμαι λιγνὸς, μαυριδερός, ἀσκημος, καὶ λίγο κουτσός, τότες ἴσως μὲ ξανατυλίσῃς καὶ στὸ μαντίλι, καὶ Θεὸς πιά τὸ ξέρει πότε θὰ διαβαστοῦν αὐτὲς οἱ φυλλάδες! ἴσως ὅταν χίλια χρόνια καὶ δῶ γυρεύουνε χερσόγραφα ν' ἀποδείξουν πῶς καὶ πρὶ χίλια χρόνια βρισκότανε Ὁ-μιοὶ ποῦ πασκίζανε νὰ γράφουν τὴ γλῶσσα τους.

Ἐκεῖνο ποῦ ἴσως πρέπει νὰ ξέρῃς εἶναι τί λογῆς γυναίκα εἴταν ἡ μάνα μου, καὶ μὲ τί λογῆς μάτια μ' ἔμαθε νὰ βλέπω τὸν κόσμο. Καὶ τότες μὲ καλὸ ἀρχίζουμε τὴ δουλειὰ μας.

Πρῶτη φορὰ ποῦ φύλαξα τὴν εἰκόνα τῆς μάνας στὸ νοῦ μου μέσα, εἴτανε σὰ μ' ἐνιδε μιὰ Κεριακή πρῶτ καὶ μὲ συγύριζε νὰ μὲ πᾶν στὴν Ἐκκλησίαν. Πρέπει νὰ εἴμουν ὡς τεσσάρω χρονῶν. Πῶς πέρασαν αὐτὰ τὰ τέσσαρα χρόνια, ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ πρωτοάνοιξα τὰ μάτια μου, ὡς τὴν Κεριακή ἐκείνη ποῦ μ' ἐνιψε ἡ μάνα μου στῆς αὐλῆς τῆ βρουσουλα, εἶναι ἀγγραφή ἱστορία. Στὸ νοῦ μου δὲ γράφηκε. Τὶ νὰ τὴ λέω; Δανεισμένα λόγια θὰ λέω. Τὸ πολὺ νὰ πῶ πῶς δὲν ὑπόφερε τὸ σπῖτι μας ἀπὸ μεγάλο κακὸ, δὲν ἤρθε κανένας σεισμὸς νὰ τὸ πλακώσῃ, κανένας δανειστής νὰ βουλώσῃ τίς πόρτες του, δὲν ἤρθε πᾶ κι ὁ χάρος νὰ τὸ ῥημάξῃ. Τί θέλαμε ἄλλο; Τώρα ποῦ εἴτανε χήρα, τύλιξε ἡ δύστυχῃ ἡ μάνα μου τὸ κεφάλι τῆς μὲ τὴ μαύρη τὴ μαγουλίκα, δούλευε στὸν ἀργαλεῖο, κ' ἔτσι ζούσαμε. Ἡ ἀδερφή μου ἡ Ἀννούλα, ἔξη χρόνια μεγαλύτερή μου, κοίταζε τίς μικροδουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ, μὲ ἔκανε καὶ τὴν παραμάννα. Βλέπεις τώρα πῶς εἶχα κι ἀδερφή. Τὴ ζωγραφιά τῆς θὰ τῆνε δῆς κατόπι. Τὴ φυλάγω σὲ ξεχωριστὴ γωνιά τῆς καρδιάς μου, μὲ καντηλάκι ἀναμμένο μπροστὰ τῆς ποῦ δὲ σβύνει ποτέ.

Πήγαμε λοιπὸ στὴν ἐκκλησίαν ἐκείνη τὴν Κεριακή. Ἐκεῖ, μέσα στὸ γυναικίτη, μπροστὰ στὸ καφάσι, καθὼς ποῦ ἔκανε τὸ σταυρὸ τῆς, ἐκεῖ ἀναστήκωσα τὸ πρόσωπό μου καὶ τὴν καλοεῖδα πρῶτη φορὰ τὴ μάνα μου, μὲ μάτια ποῦ ἀφίνουν εἰκόνες μέσα

στὸ νοῦ. Εἴτανε μαῦρα ντυμένη. Τὰ μάγουλά τῆς κατὰχλωμα. Ἀπὸ τὴ χαμηλωμένη ματιὰ τῆς ἔσταζε τέτοια λύπη, ποῦ κοίταζες τὰ χεῖλη νὰ δῆς τί τρέχει, καὶ κεῖ ἔβρισκες τὴν πίκρα ζωγραφισμένη. Αὐτὰ ὅλα τὰ μάξευα τότες καὶ τᾶκρυδα στὴν καρδιά μου, νὰ τ' ἀνιστορῶ καὶ νὰ τὰ νοιώθω τώρα ποῦ μῆτε καίνη πηγαίνει πιά στὴν ἐκκλησίαν, μῆτ' ἐγὼ ἔχω τὴ δύναμη ποῦ μαζεῦει λουλούδια τῆς νιότης γιὰ τὴν ἐρημιὰ ποῦ τὴ λένε γεράματα. Ἄν εἴσαι καὶ σὺ ἐξηγτάρης, ἀγνώριστε πατριώτη, πῆς μου, ἂν μπορῇς, πῶς δὲ βγάξεις καὶ σὺ τέτοιες εἰκόνες ἀπὸ τὸ θυμητικό σου, ὅταν καθίξῃς στὸν ἱσκιὸ τῶν χρόνων σου ἀδυνατισμένος κι ἀποσταμένος, νὰ ξεκουραστῇς καὶ νὰ δυναμώσῃς. Πῆς μου ἂ δὲ βρίσκῃς παρηγοριὰ στὰ γλυκά τους τὰ χρώματα, μὰ ἂς εἴσαι καὶ φονιάς, κι ἀδοκάτος, καὶ — δάσκαλος! Πῆς μου ἂ δὲ φωνάζῃ τότες κρυφὴ φωνὴ μέσα σου «Μάνα μου», κι ἂς ἔμαθες νὰ κλίνῃς τὸ «μήτηρ», μὲ τὸ θυμὸ τοῦ μαζι!

Τὶ παράξενο ἔμω, τίποτις ἄλλο νὰ μὴ θυμῶμαι σ' ἐκείνη τὴ λειτουργίαν! Μῆτε τὸν παπᾶ, μῆτε τοὺς ψαλτάδες, μῆτε πολυέλαιους, μῆτε μανάλια! Τίποτις ἄλλο, παρὰ τὴ μάνα μονάχα! Τὴ μαυροφόρα τὴ μάνα, καὶ σύννεφα ὀλοτρόγυρα! Ξεχάστηκαν ὅλα τᾶλλα, γιὰ τὴν καλὴ σου τὴν τύχη...

ΣΗΜ. Ἐδῶ ἀφίνουμε μερικὰ ποῦ δὲν φαίνεται νὰ χρειάζονται γιὰ τὸ σκοπὸ τοῦ βιβλίου.

... Ὅσες μαννάδες μποροῦνε νὰ φανταστοῦν τί σημάδια μᾶς ἀφίνουν τὰ λόγια καὶ τὰ καμώματά τους, τί φυλακτήρια καταθέτουμε στὴν καρδιά μας, ἔπρεπε κι ἀπὸ βασίλισσες νὰ γίνουνται πῆς περὶ φανες. Νὰ ξέρουμε μόνο πῶς σὰν ἀναπαύονται στὴ μνήμη θὰ σπαρταράῃ ζωντανὴ μιά τους πράξη, ἓνα τους χάδεμα στὸ νοῦ τοῦ παιδιοῦ τους, — τί ἄλλο θέλουν! Ποῖός μεγάλος τοῦ κόσμου τεχνίτης ἀφίνει τέτοια σημάδια ἀθάνατα! Ποῖός ποιητῆς, ἡ φιλόσοφος, ἡ καὶ — δάσκαλος!

Ἄλλα δυὸ χρόνια πρέπει νὰ κλυμπούσῃς στὰ παιδικήσια μου χρόνια σὰν ψάρι στὰ γαλανὰ του νερά, καὶ κόσμο δὲν ἔβλεπα παρὰ σὰν πηδοῦσα κάποτες ἀπάνω στὸ κῆμα καὶ κοίταζα στὸν ἄερα πότε ἀχτίδες, πότε σκοτάδι.

ΣΗΜ. Κ' ἐδῶ ἀφίνουμε μερικὲς σελίδες.

B'

ΠΡΩΤΕΣ ΑΓΑΠΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΙ ΠΟΝΟΙ

Περνοῦσαν ὡς τόσο τὰ χρόνια. Τὸν ἐννοιωθα πιά

— Μόνο γὼ δὲν ἔχω, συλλογίστηκε ὁ μαστρο-Μαθιὸς.

Ἐβάλε τὴν τελευταία μπουκιά στὸ στόμα του καὶ σηκώθηκε.

Τὰ παιδιὰ μέσα στὸ γύφτικο βάνανε σὲ τάξη τὰ πράματα καὶ τάφεντικό τάβιαζε νὰ κλείσουνε μιὰν ὥρ' ἀρχήτε.

— Ἐλα, μαστρο-Μαθιέ, φώναξε τάφεντικό, θὰ κλείσουμε.

— Γιὰ νὰ σοῦ πῶ — τοῦ λείει ὁ μαστρο-Μαθιὸς, μπαίνοντας στὸ μαγαζι — οὐτ' ἓνα πεντὶδραχμο δὲ θὰ μὲ δώσῃς;

— Λεφτό. Ἐχεῖς παρμένα, δῶ καὶ πέντε μέρες, εἴκοσι δραχμὲς μπροστάντζα, γιὰ τὴ βδομάδα ποὐρῇται. Ποῦ νὰ βρεθῶνε, μαστρο-Μαθιέ;

— Μὰ δὲν ἔχω ψωμί γιὰ τὰ παιδιὰ μου!

— Τί νὰ σοῦ κάω; μὴν τὰ ξάδευες.

— Σὺ τὸ ξέρεις πῶς εἶχα λεχῶνα τὴ γυναίκα μου!

Τάφεντικό δὲν τοῦδωσε ἀπόκριση, μόνο κοίταξε πῶς θὰ βιάσῃ τὰ παιδιὰ γιὰ νὰ τελιώνουν τὸ γρηγορώτερο.

Ὁ μαστρο-Μαθιὸς, τετράγωνος ἄντρας, ὡς ἐκεῖ πάνω, καμμιὰ σφρανταριὰ χρονῶνε, δὲν εἶπε

βαθιά καὶ τὰ γαλανὰ μάτια του στριφογυρίζανε ἀργά, ἀργά μέσα στίς κατὰμαυρες βαθιὲς τοὺς κόχες. Κοίταζε τὸν κόσμο, ποῦ περνοῦσε καὶ τοῦ φαινότανε ὅλοι εὐτυχημένοι, χαροῖμενοι. Τὰ παιδάκια μὲ τίς χαρτοστολισμένες λαμπάδες τους πηδοῦσαν στὸ δρόμο, γεμάτα χαρὲς καὶ τάρνακια βελάζανε στίς μάντρες τῶν παιδιῶν σπιτιῶν.

Μιά φωνὴ ἀκούστηκε :

— Ποῖός ἔχει ἀρνιά γιὰ σφάξιμο!

Ἡ φωνὴ γνωστὴ ἔκανε τὸ μαστρο-Μαθιὸ νὰ γυρίσῃ κατὰ τὸ μέρος τῆς καὶ νὰ ἰδῇ τὸ φίλο του, τὸ Γιάννη Πέργαρη, ποῦ ἔρχονταν φωνάζοντας καὶ κρατώντας στὰ χέρια ἓνα μαχαίρι, μιὰ φουσκατήρα κ' ἓνα τσιγγέλι.

Χαμογέλασε.

— Βρὲ Γιάννη! βρὲ πότε μοῦγινες χασάπης;

— Ἐ, γιὰ σου μαστρο-Μαθιέ. Βγήκα καὶ γὼ γιὰ τὸ ψωμί. Νηστεύεις, βλέπω· καλὸς Χριστιανός.

— Μετς καὶ πότε δὲ νηστεύουμε; εἶπε ὁ μαστρο-Μαθιὸς, κουνώντας τὸ κεφάλι.

— Χρόνια πολλά.

— Νὰν τᾶχῃς, τᾶποκρίθηκε ὁ μαστρο-Μαθιὸς. Κι ὁ Γιάννης ἔστριψε τὴ γωνιά φωνάζοντας :

— Ποῖός ἔχει ἀρνιά γιὰ σφάξιμο!

ώρα τον εαυτό μου. Ήξερα πως είμαστε φτωχοί, πως έπρεπε να δουλεύει άνθρωπος για να ζήσει, πως για αυτό δούλευε η μάνα μου, και πως σά μεγαλώσω θα δουλεύω κ' εγώ. Δηλαδή, τζέρεα καθώς ήξερα πως κάθε βράδυ βασιλεύει ο ήλιος και βουτάει στο πέλαγο. Τό γιατί τους δεν το απείλαζα· το γιατί γλυκοχαράζει κατόπι, κι αυτό όχι πάντα. Στα παιδιακήσια τα χρόνια τα παίρνουμε καθώς φαίνονται όλα. Ζουγραφιές μαζεύουμε και τίποτις άλλο. Μά αυτό δεν πάει να πη και πως δε νοιώθουμε κόσμο. Παιδί δεν είναι που δε σκαρώνει ένα μικρόκοσμο γύρω του, με τους φίλους του, με τους έχτρους του, άλλους να του ζητούνε δανεικά, άλλους να τονε ζηλεύουν, άλλους να τον κατατρέχουν, κι άλλους να τονε διαφεντεύουν. Παιδί δεν είναι που δεν έχει τις συλλογές του, τις πίκρες, τις στενοχώριες. Ποιός δε θυμάται σπάσιμο παιχνιδιού, φταίξιμο που δεν κρύβεται, ποιός δεν έννοιωσε κορτερό μαχαίρακι στην καρδιά του σαν έφυγε κανένας αγαπημένος από το σπίτι, ή κι από τη γειτονιά; Έγώ τονε θυμούμαι ακόμη το φίλο μου το Ζανούλη σαν ταξίδευε για την Ίμπρο με τον πατέρα του. Ράγιζε η καρδιά μου. Είτανε βράδυ στα με πλάκωσε η θλίψη αυτή. Η Άννολλα συγύριζε το τραπέζι και τραγουδούσε το καινούριο τραγούδι της Λενιώς του Καλαφάτη. Κ' η μάνα, για να με κάμει να λησμονήσω τον πόνο μου, άρχισε να μου δηγεται την ιστορία του τραγουδιού. Μου παράστηνε κάτι Τούρκους που έρχονται από την Άνατολή και φέρνουνε χαλασμό. Πατούνε σπίτια και πύργους, σκοτώνουνε χριστιανούς, κλέβουν τα παιδιά τους, και τα παίρνουνε στην Άνατολή και τα τουρκέβουν. Σαν πέτρες έπεφταν αυτά τα λόγια στο μικρό μου κεφάλι. Έσχω την ιστορία της Λενιώς, κι άρχιζω και ρωτώ χίλια άλλα πράματα. Γιατί τους αφένουμε τους Τούρκους και τα κάμνουν αυτά; Πώς δε λέμε του Δεσπότη να τους παιδέψη; Και σαν τουρκέβουν, τί γίνονται τα παιδιά; Κ' η μακαρίτισσα μου τα ξηγούσε όλα με υπομονή, πως αυτοί είναι πιώτεροι από μς, πως είναι άφεντάδες αυτοί, πως εμείς άλλο φίλο δεν έχουμε παρά το Θεό, κι ο Θεός θα μς γλυτώσει μια μέρα από τους Τούρκους, καθώς μς γλύτωσε από το θανατικό πρόπερι.

Με θεράπεψε η προφητεία αυτή. Ο Θεός θα μς γλυτώσει. Ένα φύσημα, και θα τους πετάξει όλους στη θάλασσα. Έμεις θα καθούμαστε στα μιντέρια, κι αυτοί θα πετούν και θα φεύγουν.

πιά λέξη. Έβγαλε την μπροστέλλα του, βούτηξε δυο τρεις φορές τα χέρια στο καδί και νίφτηκε. Φόρεσε μετά το σκούφο του, κ' έφυγε, χωρίς να μιλήσει σε κανένα.

Με τα χέρια στις μπροστινές τσέπες του παντελονιού του, το κεφάλι σκυφτό, πήρε το δρόμο για το σπίτι του. Τρεις δεκάρες είχε στην τσέπη και τον περίμενε λεχώνα γυναίκα και τέσσερα μικρά παιδιά. Τι να τις πρωτοκάνη!

Πήγινε συλλογισμένος.

Πού να γύρη, ποιά πόρτα να χτυπήσει. Και να μη δούλευε, δεν τον ένοιαζε· μ' αυτός δε σκόλασε μήτε μια μέρα. 'Απ' την αυγή ως το βράδυ ψηνόταν' έκειδά στο καμίνι για το ψωμί, και να, ποῖρθε Λάμπρη και ψωμί δεν είχε. Μη χειρότερα!

Καμιά φορά έφτασε σπίτι του. Έσπρωξε την πόρτα και μπήκε. Τα παιδιά, που παίζανε με το γατάκι, τάφησαν και τρέξανε άπάνω του γελαστά. Άλλο του τραβούσε το σάκκο, άλλο τα χέρια τα μικρότερα του άγκαλιάζανε τα πόδια.

Τα χαίιδεψε, έτσι δε, με το χέρι του, μα δεν μπόρεσε να τους πη ούτ' έναν καλό λόγο.

Λίς και το φαμάκι τουχε σφαλισμένο το στόμα. Τράβηξε ίσα στο κρεβάτι που είτανε ξαπλω-

— Ός τόσο τί την έκαμαν τη Λενιώ; ρωτώ άξαφνα.

Έκείνη την ώρα, να και μπαίνει ο γερο-Βασίλης. Ο γερο-Βασίλης είχε παρμένο άποκοπή το χτήμα μας στην αγαπημένη αυτή την έξοχη που περνά τώρα τα γερατιά μου, και που τη λένε Μεσοδοῦνη. Έρχότανε συχνά το βράδυ, και δειπνούσε μαζί μας. Πρόσχαρος γέρος, λίγα λόγια με ξένους, πολλά με δικούς. Μπορούσε να πεδήξει σε πηγάδι για να γλυτώσει σκυλί, μα είταν καλός και να ξαντερώσει κλέφτη, αν τον έπιανε στάμπέλι. Κατοικούσε στο χτήμα, στο ίδιο μέσα το καλύδι που γράφουνται αυτές οι φυλλάδες, χτισμένο σε χρόνους που δεν τους έφταζε μήτε καίνος. Και τώρα που είτανε χειμώνας, ανέβαινε στο χωριό. Έτρωγε, κουβέντιαζε, κ' ύστερα πλάγαζε. Και το πρωί, πρι να φέξη, είτανε φευγάτος με το ζεμπίλι του.

Έμπαινε λοιπόν ο Βασίλης εκείνη τη βραδιά, κι από το συνηθισμένο του πιδ γελαζόμενος. Είταν καλός ψαράς, και θαρρέψαμε πως μς έφερνε μεγάλη άρμαθιά σαργούς. Μά το ζεμπίλι άλλο από μαύρες έλιες δεν είχε.

— Τι τρέχει, γέρο, και μς έρχεσαι άπόψε τόσο χαρούμενος; ρωτάει η μάνα.

— Την έβρηκα τη Λενιώ και την έφερα πίσω άρρωστη και χλωμή, άδυνατισμένη, μα άπειραχτη και τιμημένη σαν τη δροσιά πς στο φύλλο. Ο Θεός της έστειλε την άρρώστια και τηνε γλύτωσε από τα καταραμένα τους νύχια. Δέκα μέρες βασανίζότανε στοῦ Καρά Μεχμέτη την κούλα, που τηνε φύλαγαν κρυμμένη ώπου να γιάνη, μα πήγαινε από το κακό στο χειρότερο. Έτρεμε μερονυχτίς σά να είτανε μαγεμένη. Μά εγώ θαρρώ πως είχε την Παναγιά μέσα της και τηνε βοηθούσε. Είπανε να την ξεκάνουνε, μα το είχαν προσταγή από τον αφέντη τους να μην την άγγίξουν ώπου να ῥθη στο δικό του χαρέμι. Φωνάζουνε λοιπόν τον άγιο τους τον Ντεντέ να τη διάσση και να τη γιατρέψη. Τη βλέπει ο Ντεντέ και λέει πως αυτή γιατρεμό δεν έχει, γιατί κρατάει Τιμίο Εύλο άπάνω της, που θα τη φυλάη μισοζώντανη ώπου να γυρίση σπίτι της. Αυτός δεν τολμούσε να τάγγιξη το Τιμίο Εύλο, κ' είπε και τους άλλους να μην τάγγιζουνε, γιατί θα γίνουμε σκόννη εκεί που στέκουν. Την παίρνουνε λοιπόν τη Λενιώ βράδυ βράδυ και τη βγάζουν έξω, και την αφένουν ίσια ίσια κοντά στ' άμπέλι μας, στην άμρογιαλιά. Έγώ τότες ακούγω κλάματα, και πάω να δω τί τρέ-

μένη η γυναίκα του και στάθηκε πάνω απ' το κεφάλι της.

— Καλώς τονε, ακούστηκε φωνή άδύνατη κάτω από το πάπλωμα.

— Τι κάνεις; τη ρώτησε καίνος.

— Καλά. Θές να σηκωθώ;

— Όχι, κάτσε φτού.

Την ώρα κείνη το μικρό που κοιμότανε δίπλα στη μάνα του άρχισε να κλαίη. Σά νιαούρισμα γάτας είταν η φωνή του και ξέσκιζε την καρδιά του μαστρο-Μαθιού.

— Γιατί κλαίει; ρώτησε.

— Πεινάει, τάποκρίθηκε η γυναίκα, και γώ δεν κατεβάζω γάλο.

Η μάνα πεινούσε και το παιδί άδικα άποχε μνιότανε στο βυζί της.

Στερεμένη βρύση.

Κι ο διαβάτης, ξεπερνώντας τον άτέλιωτο κάμπο μες το μεσημεριανό λιοπύρι, ανέβαινε βιαστικά τον κουραστικόν άνήφορο με τα μάτια κερωμένα στη φουντωτή λεύκα. Κειδά στη ρίζα της άνάβρυζεν ως τα προχτές λίγο, μα δροσερό νεράκι. Τώρα τη βρρίκει ξερή.

Ούτε λέξη δεν έβγαλ' από το στόμα του ο

χει. Χώνουμαι άνάμεσ' από τις καλαμιές, σκύδω, και τί να δω! Τη Λενιώ του Καλαφάτη! Την άνέβασ' από τον τοίχο κρυφά κρυφά. Δεν ήξερ' άκόμα τ έτρεχε. Θάρρεψα πως τους ξέφυγε η μικρή. Την πήρα στο καλύδι, και ρωτώντας την έμαθ' αυτά που σάς είπα. Μου τάλεγε κλαίγοντας. Δεν το καλοπίστευα πως έβλεπα τη Λενιώ. Και σά συλλογιόμουν από τί Κόλαση γλύτωσε, ανέβαινε μεγάλος κόμπος έδώ στο λαιμό μου και μ' έπνιγε. Ός τόσο σκοτεινίασε, κ' είταν ώρα να τηνε φέρω και στο χωριό. Τράβηξα άγάλι' άγάλια, με τη Λενιώ στον ώμο, δώδεκα χρόνῳ μαπαμένο λουλούδι. Άκόμα έτρεμε, μα όχι πολύ. Της είχα δώσει και μιάν άλυσσινάκι στο καλύδι. Νά! άκούτε; άνοίξετε το παράθυρο ν' άκούστε.

Κι άνοιξε η μακαρίτισσα το παράθυρο, και τρέξαμε η Άννολλα και γώ κατόπι της, κι ο γερο-Βασίλης μαζί μας, και σκύφαμε, κι άκούσαμε στο βαθύ το σκοτάδι φωνές, τσιριχτά, κλάματα, γέλια, καθώς λογής ταδατούρι κατὰ το σπίτι του Καλαφάτη. Κλείσαμε το παράθυρο και καθίσαμε πάλι μέσα. Η μάνα μου είταν κατάχλωμη. Η Άννολλα άναρρουφούσε. Ο γέρος με πήρε στα γόνατά του και μου άρχισε άλλα λόγια. Κάτι πρέπει να κατάλαβε από τη θωριά μου ο γέρος. Στρεφογύριζε ο νους μου, θαρρούσα πως σηκώθηκαν οι πεθαμμένοι, και πέθαναν οι ζωντανοί. Οι φωνές εκείνες από μακριά, μες στο σκοτάδι της νύχτας, ύστερ' από τέτοια δήγηση το κόψανε σά γάλα στο αίμα μου. Τίποτις άλλο δε θυμούμαι της βραδιάς εκείνης παρά πως με σήκωσαν και με βάλανε στο κρεβάτι.

(Ακολουθεί)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΗΝ ΟΞΩΠΟΡΤΑ

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

Καλλιτεχνική έκδοση του «Σεράπιου» της 'Αλεξάνδρειας, με την εικόνα του συγγραφέα.

Πουλιέται στα γραφεία του «Σεράπιου» (Revue «Serapion». Alexandrie — Egypte) φρ. 5. Για τους συνδρομητάδες του «Σεράπιου» και του «Νουμά» φρ. 3.

μαστρο Μαθιός. Δεν άναστέναζε. Μόν' άπλωσε το χέρι του στο τραπέζι, πήρε το μπρίκι και βγήκε. Η πόρτα έμειν' άνοιχτή και η γυναίκα του τον άκολουθούσε με τα μισοσδημένα μάτια της ως το δρόμο.

Λίγο παρακάτω είτανε ένα γαλατάδικο· μπήκε μέσα και γύριψε να του δώσουν δεκαπέντε λεφτών γάλα. Μά ο γαλατάς κοντοστάθηκε και τον κοίταξε.

— Άίντε λοιπόν και βιάζουμε, του λείει ο μαστρο Μαθιός.

Ο γαλατάς τον ξανάειδε, σά να μην πίστευε σ' ό,τι τουλεγε. Έπειτα πήρε το μπρίκι, έβαλε ως τη μέση γάλα και του τόδωσε.

— Βρέ που καταντήσαμε! — γυρίζει και λέει ο γαλατάς σ' ένα φίλο του, που τυχε νάιναι μέσα στο γαλατάδικο. — Μίγα Σάββατο και τρώνε γάλα.

Ο μαστρο Μαθιός δεν άκουσε τα λόγια αυτά, γιατί είχε βγή απ' το μαγαζί και τραβούσε στον άντικρυνό φούρνο. Πήρε κι από καί δεκαπέντε λεφτών ψωμί και ξαναγύρισε σπίτι του.

Τα παιδιά δεν παίζανε πιά, κλαίγανε. 'Απ' το πρωί νηστικά περίμεναν τον πατέρα τους και σαν τον είδανε να μπαίνει μ' άδειανά τα χέρια και να

ΑΘΡΩΠΙΝΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ

Νά δράσεις είναι έφκολο, νά σκεφτείς
δύσκολο· νά δράσεις σύμφωνα με κείνο
πού σκέφτηκες δυσκολοβόλεφτο.

Γκαίτε

Η προσπάθεια των ανθρώπων, νά βρουν κάποιους νόμους γενικούς πού νά κυβερνούν τις πράξεις τους σέ μιὰ κοινωνία, δηλ. νά χρησιμεύουν ως βάση ήθικης, παίρνει διάφορες μορφές στα συμπεράσματα, σύμφωνα με τις αντίληψεις πού τις γεννούν. Μιά τέτια προσπάθεια απασχόλησε κάθε άνθρωπινη κοινωνία, και σήμερα ένα δόγμα πού πεθαίνει γίνεται άφορμή νά εξεταστεί, μιὰ φορά ακόμα στους πολιτισμένους τόπους, ποιὰ ήθικη θά τὸ ἀντικαταστήσει στην παρακάτω εξέλιξη της κοινωνίας. Σε τούτο τὸ ζήτημα παίρνει σπουδαία θέση ή μόρφωση τοῦ χαρακτήρα των παιδιών, και είναι φανερό πὼς γιὰ τὸ δυσκολότατο ἀπὸ πρόβλημα οἱ γνώμες είναι μοιρασμένες. Γενικώτερα πρόκειται γιὰ τὸ ἰδανικὸ πού νομίζει ὁ καθένας πὼς ἐπιβάλλει ή φορά της εξέλιξης, καθόσον ξέροντας πὼς ή θέλησή μας είναι ὀρισμένη ἀπὸ τὰ πρὶν, δὲ θά πεί πὼς ξέρουμε τὴν αἰτιολογία πού τὴν ὀρίζει, και τὸ τί θά θελήσουμε μένει πάντοτε πρόβλημα. Η κριτική εἶν' ἀδύνατο νά δώσει στὰ συμπεράσματα μιᾶς τέτιας ἐρεθνας ἀπόλυτα ἀντικειμενικὸ κῆρος, μπορεί όμως σημαντικὰ νά περιορίσει τὸ δογματισμὸ τους.

Τὸ πρόβλημα ἀπτό, ἀπὸ τὴ θρησκευτική και εκπαιδευτική ἀποψη, δὲν ἔπιασε ἀκόμα ἐπίσημη θέση σὲ μιὰ κοινωνία ἔπου, σὰ τὴ δική μας, τὸ κράτος και τὸ θρησκεῖα ἀποτελοῦνε δυὸ δυνάμεις ἐνωμένες. Κάποιοι όμως ἀντίλαλοι ἐρεθνας ἰδανικών, ἀκουμπώντας σὲ κοινωνικὲς ἐκδηλώσεις της δικῆς μας κοινωνίας (πού ὁ κ. Σκληρὸς ἔχει ὑποδείξει), ἀκουστήκανε ὡς ἐδῶ και μερικοὶ δημοτικιστὲς βασίζοντας συμπεράσματα σ' ὅσες γνώσεις τῶ συντελεσθένε της ἀθρόπινης εξέλιξης εἶχανε, γυρέβουνε νά δείξουν τὸ νόμο πού κλείνει μέσα του τὴ σοφία της ἐποχῆς μας· δηλαδή θέλουνε νά δώσουνε στὸ ἔθνος τὴν ήθικὴ πού θά τὸ σώσει και δημοσιέβουνε τί θεωρεῖ ὁ καθένας ὀρθό.

Ἐπειδὴ ή κοινωνία μας είναι μάλλον ἀφιλοσόφητη παρὰ φιλοσοφημένη, πέφτει σὲ κάποιες ἀντίφασες ἀξιοπαρατήρητες πού ἴσως καμιά φορά ξεδιαλυθοῦνε. Στὴν Ἀνατολή, με τὰ πολλὰ στρώματα

παλιών πολιτισμῶν πού κατακαθίσανε, και με τὸ μπερδεμένο μωσαϊκὸ ἀπὸ γλώσσες και θρησκέματα, ή κοινωνικὴ εξέλιξη ἐκδηλώνεται πολὺμορφα, και ὁ ἱστορικὸς πού θά κατὰστρωνε τοὺς συντελεστὲς πού γεννοῦνε καταστροφές, στα συγκρούονται ἀντίθετα σφερόντα και χτυπιούνται φυλές, θρησκέματα και κοινωνικὲς τάξεις, θά ἔπρεπε νά θεμελιώνει τὴ μελέτη του σὲ ἀδάμαστη κριτικὴ πού δὲ θά χαρίζονταν σὲ καμιά ἀπὸ τις πρόληψεις πού πλακώνουν ἀκόμα τὴ λειτουργία της λογικῆς. Θά ἔπρεπε με νηφάλιο πνέμα, sine ira et studio, νά ἐξετάσει δλα τὰ ἐλατήρια της ἀθρόπινης ψυχολογίας. Μελέτες τέτιας λογῆς δὲ νομίζω νά μπορεῖ ἀκόμα νά γεννήσει ή κοινωνία μας. Ἐπειδὴ όμως, ἀνεξάρτητα κάθε διαφωνίας, θαρρῶ νά δείξανε οἱ στήλες τοῦ «Νουμά» κοινὸ πόθο νά ταχτοποιηθεῖ ἕνα ὅλικὸ πού νά χρησιμεύει στὴν ἀνύψωση της γενεᾶς πού θά διαδεχθεῖ τὴ δική μας, καλὸ θεωρῶ νά ξεχωρίσουμε καλὰ τὰ ἰδανικὰ με τις συνέπειές τους καθὼς προβάλλανε σὲ τούτες τις στήλες. Ἴσως τότε φωτισθεῖ τὸ ζήτημα ἀρκετὰ ὥστε νά λείψει κάθε παρανόηση και ἴσως και τὰ ἐμπαιχτικά ἄρθρα νά θεωρηθοῦνε περιττά.

Ἀφορμὴ παίρνω ἀπὸ τὴν ἐξῆς φράση τοῦ κ. Ἐσπερινοῦ, πού με τὴν τηλεφώνια του ἀπάντηση στὸν κ. Παπανικολάου, θέλησε νά συνοψίσει τὴν ἀντίληψή των νικσειστών(;) της Ρωμοσύνης. Ὁ κ. Ἐσπερινὸς λέει γιὰ τὴ θυσία ἐνὸς νέου γιὰ μιὰ ἰδέα: «Δὲν είναι τὸ ἐνστικτο πού τὸν ὠθεῖ νά θυσιαστὲ γιὰ μιὰ ἰδέα, εἶναι ή ντεκαντέσσα, ὁ ἐκφυλισμὸς πού παρατηρεῖται παντοῦ ὅπου ή θρησκεία ἔχει ἀφίσει βαθειὰ τὰ ἴχνη της.» (Βλ. «Νουμά» 331. Ἐγώισμός και ἀγάπη.) Παρακάτω θά δείξουνε δυο-τρεις φρασσοῦλες τοῦ ἴδιου πὼς ὑπάρχουνε κάποιες ἰδέες γιὰ τις ὁποιες τὸ νά θυσιαστὲ κανεὶς δὲν είναι «ντεκαντέσσα» παρὰ «προορισμός» και «δόξα».

1) Σύμφωνα μ' ὅσα ὑποστηρίζει τὸ ἄρθρο πού ἀναφέρω, ή ἀγάπη γίνεται παραδεχτὴ μόνον ὡς ἀέκφυλισμένη μορφή τοῦ ἐγώισμο· ὡς ἀπὸς γίνεται τὸ κεντρικὸ ἐλατήριο κάθε ἀθρόπινης πράξης. Μποροῦμε ἔφκολα νά παραδεχτοῦμε ὁποιοδήποτε ὀνομασία ἐπιθυμεῖ ή ἀπλόγραμμη ψυχολογία πού βραϊζεται σὲ λόγια, με τὸ νά πούμε πὼς ἔθριπος πού θυσιαζεται γιὰ μιὰ ἰδέα (λ. γ. ή Ἀντιγονή τοῦ Σοφοκλή) θεωρεῖ τὴ θυσία ἄρτην ὡς τὴν καλύτερη πράξη και μ' ἄρτην ἱκανοποιεῖ τὸν ἐγώισμό του. Κατὰ τὰ γούστα τοῦ καθενὸς ὁ ἐγώισμός αὐτὸς θά ὀνομαστὲ «ἀθρογνικὸς» ή «ἀέκφυλισμένος» κ' ἔτσι πάθει κάθε συζήτηση γιὰ λέξεις κ' ἐργάματα στὰ πράματα.

Ὡστε σοσιαλιστὲς και νατσιοναλιστὲς διαφωνοῦνε κυρίως γιὰ τὸ ἀντικείμενο πού εἶναι ἄξιο θυσίας και στὸ ζήτημα ἀπτό τὰ ἰδανικὰ στέκουνε ἀντιμέτωπα.

Ἀφτὲς οἱ γραμμὲς δὲν ἔχουνε σκοπὸ νά κάμουνε κριτικὴ ἐκθεση ἀπὸ τις μορφές πού ἔδωσαν ή φιλοσοφικὴ σκέψη στὰ ἰδανικὰ τοῦ σοσιαλισμοῦ και οὔτε εἶμαι παρασκευασμένος γι' ἄρτην τὴν ἐργασία. Σε μιὰ τέτια μελέτη θάπρεπε ἀναπόφευγα νά μπει κ' ή ἀναρχικὴ θεωρία πού, ὅσο κι ἂν ή βία μερικῶν κακουργῶν κατάντησε τὸν ἀναρχικὸ συνώνυμο με δολοφόνου, ὥστόσο στὴ φιλοσοφία γίνεται ἀντικείμενο σοβαρῆς σκέψης. Γιὰ πολλοὺς φιλόσοφους μιὰ ἀναρχία, με βάση τὸ self-control πρέπει νά είναι τὸ μακρυνὸ ὄνειρο της ἀθροπότητας, και σήμερα ἀθροπὸι ἀνώτερης διάνοιας θεωροῦνε τὸ σοσιαλισμὸ ὡς βαθμίδα πού ὀδηγεῖ στὴν κατοπινὴ ἀναρχικὴ μορφή της ἀθρόπινης εξέλιξης. Περιττὸ νά σημειωθεῖ πὼς ή φύση δὲν κάνει πηδῆματα στὴν πορεία της και δὲν είναι στὸ θέμα τοῦ ἄρθρου νά συζητηθοῦνε οἱ σκέψεις της φιλοσοφίας γιὰ τὸν τελικὸ σκοπὸ της ἀθρόπινης κοινωνίας.

Τὸ κοινότερο ἰδανικὸ τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι νά ὀργανωθεῖ ή ὅσο γίνεται τελειότερη συμμετοχὴ ὀλης της ἀθροπότητας στὴν παραγωγή και στὴν ὠφέλεια και νά καταργηθοῦνε οἱ συνθήκες πού ἀνγκυλίζουνε σπουδαῖο μέρος της κοινωνίας νά είναι σκληρωμένο σὲ μιὰ τάξη γεννημένων ἀρχόντων. Τὸ ἀντίθετο ἰδανικὸ θά μᾶς δώσουνε οἱ παρακάτω γραμμὲς.

Ὁ κ. Ἐσπερινὸς λέει: «Κι ὁ ὄχλος ἔκεῖ (στὴ Γερμανία) ξέρεῖ κατὰ πὼς ὁ μικρὸς εἶναι γεννημένος γιὰ νά δουλέβει τοῦ μεγάλου νά παρέχει τὰ μέσα γιὰ νά γίνει μεγαλύτερος. Κι ὁ ἐγώισμός αὐτὸς πού ἀνεβάξει σήμερα τοὺς Πρώτσους ἀπάνω ἀπ' ὀλες τις γερμανικὲς φυλές φανερώνεται σήμερα στὴ μορφή τοῦ Πανγερμανισμοῦ. Ἐτσι κ' οἱ Σλαῖοι. Στὴ Ρωσία οἱ ἄρχοντες ἔχουνε συγκεντρωμένη τὴν ἐξουσία στὰ χέρια τους. Ὁ λαὸς τοὺς δουλεύει. Ξέρει τὸν προορισμὸ του ὁ λαὸς αὐτὸς και τέτοις λαοὶ δὲ ξάζονται.» (Νουμ. 331).

Ὁ κ. Πέτρος Βλαστός (Ἐρμονας) λέει: «Μὲ δυὸ λόγια θά πούμε τὸν κίντυνο—ή κοινωνία θά σκοτώση τὴ φυλή. Γιὰ νά σωθεῖ ή φυλή χρειάζεται ἕνας Σύλλας παντοκράτορας, ἕνας Σύλλας πού θά ἐξαφάνιζε ὀλάκερα ἔθνη.» (Νουμ. 279).

Ὁ σκοπὸς όμως εἶναι νά δοῦμε ἂν πράγματι παραδέχονται οἱ ἐργάτες νά δουλέβουνε γιὰ τὰ ἰδα-

φεύγει στὴ στιγμή, ἀπελπιστήκανε κι ἄρχισαν τὸ κλάμα. Νά παιδιὰτικα κλαμάτα, πού βριττοῦν σὰν τὰ καλοκαιρινὰ σύγνεφα.

Γι' αὐτο και τὰ βρεμένα τους ματάκια, ἀστράφταν ἀπὸ χαρὰ, σὰν τοὺς μύρασε ὁ πατέρας τὸ ψωμί. Τα τελευταία δακρυά μείνανε στὸ προσωπάκι τους σὰ διαμάντια και στὸ κόκκινο στοματάκι τους ἔβγαλε τὸ γέλιο.

Ὁ μαστρο Μαθιὸς ζύγωσε στὸ κρεββατὶ της γυναίκας του. Μὲ τὸ ζεῖδι του γέρι της ἀνασήλωσε τὸ κεφαλὶ και με τῆλλον της ἔβλεπε τὸ μπῆξι με τὸ γαλα στὸ στομα. Ἐκείνη τότε μὲν μιᾶς και στὸ τέλος γύρισε τὰ μεγάλα της κιντμυραματια, εἶδε τὸν ἄντρα της κι ἀναστεναζοντας σὸν ἀπὸ καποιαν ἀνακούψη:

— Εὐχαριστῶ, τοῦ εἶπε.

Ὁ μαστρο Μαθιὸς ἔσκυψε, τὴ φίλησε σὲ τὸ στόμα και τὴν ἀποθεσε πάλι σιγαλὰ στὸ μαζιλαρι της. Γύρισε μετὰ κ' εἶδε τὰ παιδία του Τ μ' ἕνα ὅτερο, ὡ. ἔξη χρονῶν, ἔψαλνε τὰ τροπάρια τοῦ Ἐπιτάφου και τα μικρότερα φωνάζανε κι αὐτο μ' ἕνα, χωρὶς νά ξέρουνε τί λένε.

— Εὐτυχισμένα παιδιὰτικα χρόνια, εἶπε με τὸ νοῦ του.

Ἐπειτ' ἄνοιξε τὴν πόρτα και βγήκε. Θυμήθηκε κατὸ πάλι τοῦ φίλου και πῆγαινε νὰν τὸν εὔρη. Πῆρε τὸ δρόμο με θαρρὸς, γιατί πίστευε πὼς ὁ Γρηγόρης εἶται λεγανε τὸ φίλο του—θ' μποροῦσε νά τὸν δανέστη καμιά δεκαριά δαχμῆς. Ἐπῆτα εἶχε και ὑποχρέωση στὸ μαστρο Μαθίῳ, γιατί ἄλλοτε ζοῦσε με λεφτὰ δικὰ του πεντε κ' ἔξη μῆνες. Κάθε μερὰ δανεικὰ κι ἀγύριστα, πού λέει ὁ λόγος.

Ὁ μαστρο Μαθιὸς, σὰν εἶχε διὰ τοῦ γύφτικο, εἶδνε· πίστευε πὼς ὅλος ὁ κόσμος ἔπρεπε νά τρώη μαζί με κείνους πούτυχε νάχουν ή νά βγάξουν κατὶ ἀπ' τὴ δουλειά τους.

Μὲν φοβότανε μὴ δὲν τὸν εὔρη, γιατί εἶχε εἰκοσι μέρεις νὰν τὸν δῇ Λαχταροῦσε μὴν ἀφήτη τὴ γυναίκα του και τὰ παιδία του νηστικούς Λαμπρὴ μέσα, κ' ἔτρεχε. Ὅσο γιὰ τὸν ἑαυτο τοῦ δὲν εἶδνε πεντάρια. Ἀ. υπαντρος πῆρασε μιὰν ὀμορφὴν ἐλεύτερη ζωὴ, μιμῶζοντας με τοὺς φίλους το μεσοκάματο τοῦ και το ψωμί του. Οἱ μέρεις ὀλες εἶτανε ἴδιες μ' αὐτὸν. Λαμπρὴ και σκόλες ἄμα εἶχε, νηστείες και

μεγαλοδουμάδες ἄμα δὲν εἶχε.

Σὲ λίγο ἔφτασε στὸ σπίτι τοῦ Γρηγόρη· ἀπῆκε στὴν αὐλὴ, τὸν γύρεψ νά δὲν εἶτανε και. Ρώτησε κατὸις γυμνασιακοὺς καὶ εἶπεν πὼς ὁ Γρηγόρης ἄρρωστος ἀπὸ μερες, εἶχε μπη στὸ νοσοκομεῖο.

Αὐτὸ τοῦμαλλε νὰ μαθη· φαρμακώτης τ. σο, πού ἔχε κατὴ τὴν ἰατρικὴν τοῦ φτώχειας.

Τραβήξε γυμνασιὸν γιὰ τὸ νοσοκομεῖο και στὸ δόμο ή λυπη τοῦ αὐζαίνε ὀλοένα κι αὐτὸς ἔτρεχε σ' νὰν τὸν κυνηγοῦσε κανεὶς.

Φιν: σματὰ ἐβλεπε

Στὰ μάτια τοῦ μπρὸς ἔρχονταν κάποιον γυμνὸ κρεββατὶ με τὸ φίλ τοῦ ἄρρωστο, κατκ. τρινο, μιὰ ζουγραφία πού ποτε τοῦ δὲν τὴν εἶχε ἰδῇ.

Μπρὸς στὴ μεγαλὴ πόρτα τοῦ νοσοκομεῖο τοῦ ὄρεθε μιὰ ζαλαχία, τοσο πού νόμιζε πὼς ἡπέρθε χαμου. Πρόφτασε και κρητήθηκε στα σιδερένια καγκελα· ἔκλεισε τὰ ματια τοῦ λιγάκι και σὰν τᾶνοιξε τοῦ φανεκε πὼς γύρω τοῦ πηδοῦ ἄν, ὅνα φ' ἄν κ' ἔδωσαν ἀεστηρεῖς ἀπῆρες ἀστρεπές, φωτερές σὰν ἥλιοι. Ἐπειτα κίνησε βίσιτικό, ἔβηκε τις μαρμαρενὲς σκαλές, ὀρσεκλώντας αὐτοῦ τα σκαλοπάτια και μπηκε μέσα στὸ νοσοκομεῖο. Ἦνας νοσοκόμος, με τὴν ἄσπρη τοῦ φορεσιά

νικά πού προτείνει ὁ κ. Ἐσπερινός, καὶ ἂν ἀφίνουε τὰ ἔθνη «νὰ τὰ ξαφανίζουε οἱ παντοκράτορες». Ἀλλωστε τί ἐποχὴ καθρεφτίζει ἡ ἠθική τοῦ Σύλλα τὸ ξέρομε. Ἀφτὸ μὲ θυμίζει μιὰ φορὰ πού μὲ ξέφυγε νὰ πῶ τοὺς Τούρκους θηρία. Ἐφτασε νὰ ρήξω μιὰ ματιὰ τριγύρω μου γιὰ νὰποσύρω ἐφτὺς τὴ λέξη. Εἶδα πὼς ἔχει μόνο εἶναι ἄνθρωποι καὶ ἀφτοὶ παρὰ πὼς σύμφωνα μὲ μερικὲς ἀντίληψεις μποροῦνε νὰ ὀνομαστοῦνε ὑπεράνθρωποι. Ἡ εἰλικρίνεια εἶναι ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς δυνάμει, καὶ γι' ἀφτὸ ἡ ἀξιοπρέπεια ἀπαιτεῖ, ὅταν παραδεχόμαστε «κοῦρσο» καὶ «ἀρπαγὴ» γιὰ ὀρισμένους λαούς, νὰναγνωρίσουμε ἀφτὸ τὸ δικαίωμα καὶ στοὺς ἀντίπαλούς τους. Ὁ κ. Πέτρος Βλαστός (Ἐρμονας) ἔχει «τὴν ὑποψία πὼς αὐτὲς οἱ φωνὲς γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὴν ἐπιστήμη πού θὰ ξαναθαφίσουν τὴν ἀνθρωπότητα, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ οἱ φωνὲς τοῦ σκλάβου καὶ τῆς μικρολογίας πού θένε νὰ λευτερωθοῦνε ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς ἀριστοκρατίας δυνάμει.» (Βλ. Νουμ. 279). Καὶ σύμφωνος σ' ἀφτὸ μὲ πολλοὺς ἀντισημίτες Χριστιανούς θὰ ἐπιθυμοῦσε ἓνα «χειροῦργημα» πού νὰ ξαφανίσει τίς κατώτερες φυλές. Ἀνάλογη κοσμοθεωρία δείχνουν οἱ πράξεις τοῦ Τσάρου καὶ τοῦ Χαμίτη. Ὁ Χαμίτης ἔκρινε τοὺς Ἀρμένιους «κατώτερη φυλὴ πού ἤθελε νὰ λευτερωθεῖ ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς ἀριστοκρατίας δυνάμει του». Τὸ ἴδιο καὶ ὁ Τσάρος ἀποφάσισε νὰ ξεπαστρέψει τοὺς Ἑβραίους ἢ καὶ Χριστιανούς πού σκοτίζανε τὴν ἡσυχία του. Καὶ τὸ νατσιοναλισμὸ τῶν Κούρδων, στὴν παράδοσιν τῆς ἐθνικῆς του ἱστορίας, θὰ μποροῦσε νὰ ὀνομάσει τὸν ξεθρονισμένον Σουλτάνο: «Χαμίτ ὁ Μακέλλης», ἢ «Χαμίτ ὁ ἀρμενοχτόνος, ὁ προστάτης τῶν Κούρδων». Ἡ θέληση ὅμως τῶ «σκλάβων καὶ τῆς μικρολογίας» μᾶς ἔδειξε ποιὸς εἶναι κυρίαρχος. Καὶ τώρα θὰ πῶ γιὰ τὸ κ. Παπανικολάου ἔγραψε πὼς τὰ παιδιὰ τοῦ Γκαίτε θεωροῦνε τοὺς ἐγωιστὲς βάρβαρους καὶ ἀφιλοσόφητους καὶ γιὰ τὴν ἀντίθετα μὲ τὴ γνώμη τοῦ κ. Ἐσπερινοῦ δὲ νομίζω ὀρθὸ νὰ «οἰκτείρουμε» καὶ νὰ «λυπούμαστε» τοὺς ἀνθρώπους πού σκέπτονται ἔτσι. Γι' ἀφτοὺς βάρβαρος εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού γκρεμίζει

2) Οἱ Κούρδοι πού ἔκαμαν τίς σφαγὰς τῶν Ἀρμενίων δὲν εἶναι Τουρκομογγόλοι. Ἡ καταγωγή τους καὶ ἡ γλῶσσα τους ἰσοπεθεῖ κλάδον τῆς Ἰνδο-Ἑβραϊκῆς φυλῆς. Προαίτιον μίσεος τοὺς χωρίζει ἀπὸ τοὺς γειτόνους τοὺς Ἀρμένιους πού καὶ ἀφτοὶ ἔχουνε γλῶσσα καὶ καταγωγή Ἰνδο-Ἑβραϊκή. Καὶ οἱ δύο λαοὶ ἔχουνε ἀφομοιωθεῖ σιμικτικὰ στοιχεῖα.

τοῦδεξιζε σὲ πῶς θάλαμο ἔπρεπε νὰ μῆν, γιὰ νὰ βρῇ τὸ Γρηγόρη.

— Νά, τοῦπε, κεῖ στὸ «Σωτήρα», στὸ δέκα κρεβάτι.

Ὁ μαστρο-Μαθὶὸς πρὶ νὰ μῆν προετοιμάστηκε. Προσπαθῆτε νὰ διώξῃ ἀπ' τὸ πρόσωπό του τὸ μαῦρο σύννεφο τῆς λύπης, πῆρε ψεύτικο χαμόγελο καὶ μῆνκε στὸ «Σωτήρα». Ἐνός μεγάλος θαλαμὸς μακρύς, μὲ δύο σειρὰς κρεβάτια ἀραδιασμένα τῇ μίᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ μερῇ, καὶ σὲ καθένα ἀπὸ ἓνας ἀρρωστος σκεπασμένος μὲ τὴν καφετιά κουβέρτα ὡς τὸ λαϊμό. Μόνο τὸ κεφάλι τοῦ καθενὸς φαίνονταν, κατακίτρινο, μὲ στεγνὰ ξερὰ χεῖλη. Οἱ ἀδερφεὲς ἔιν πρόφταιναν νὰ πηγαίνουν ἀπὸ τὸ ἓνα κρεβάτι στ' ἄλλο γιὰ νὰ δώσουν φάρμακα στοὺς ἀρρωστούς, ἢ νὰ τοὺς ποῦνε παρηγορητικὰ λόγια.

Ὁ μαστρο-Μαθὶὸς κοιτάζε πού εἶναι τὸ δέκα κρεβάτι, εἶδε τὸν ἀριθμὸ, μα δὲ μπόρεσε νὰ εἶδῃ τὸ πρόσωπο τοῦ φίλου του. Μιὰ ἀδερφή στεκοτανε μπρὸς του καὶ κάτ' ἐκεῖ μὲ τὸ κουτάλι.

Προχώρησε, πατώντας στὰ δάχτυλα, καὶ στὰ ὅλη στὸ κάτω μέρος τοῦ κρεβατιοῦ. Χωρὶς νὰ θελῃ ἐβγαλε τὸ σκούφο του καὶ κάρφωσε τὰ βλέμματα του στὸ πρόσωπο τοῦ ἀρρωστοῦ.

στὴ γλῶσσα δέντρο γιὰ νὰ κόψῃ τὸν καρπὸ πού ὀρέχτηκε, καὶ πολιτισμένους ἐκείνους πού ἔχ' ἄλλο δὲν καταστρέφει τὸ δέντρο, μὰ φροντίζει κιόλα νὰ τὸ καλλιεργήσῃ τριπλασιάζοντας συνάμα καὶ τίς σοδεῖς. Ὡστε ὁ ἄνθρωπος πού σφάζει τὸ νικημένο ἀντίπαλον εἶναι λιγότερο πολιτισμένος ἀπὸ κείνον πού τοῦ χαρίζει τὴ ζωὴ καὶ τὸν κάνει αἰχμάλωτο καὶ σκλάβον. Μὰ ὁ καθαρὸς δυνατός—γιὰ νὰ μεταχειριστοῦμε ὀνομασίες ἀγαπημένες στοὺς Ρωμιοὺς ντισειστές—εἶναι κείνος πού τὸν ἀνυψώνει ὡς τὴ συνεργασία. Ἡ πραγματικότη παρουσιάζει σήμερα μιὰ κοινωνία πού ἔχει ἀπὸ τοὺς κύριους συντελεστὲς τῆς τῆ δουλειᾶς τῆς ἀργατίας. Ὁ ρόλος τοῦ ἐργάτη εἶναι τόσο μεγάλος στὴ δυτικὴ Ἑβρώπη καὶ ἄλλου ὥστε τοῦ δίνει τὴ δύναμιν νὰ ἀπαιτεῖ καὶ ἔχει νὰ ἐπαιτεῖ νέες συνθήκες ζωῆς ἀπὸ τὴ νομοθεσίαν. Νὰ σφάζει κανένας «μεγαλοφάνταστος ἥρωας» ὅλους τοὺς ἐργάτες μὲ τίς ἀπαίτησές τους δὲ θὰ εἶχε κανένα ἀποτέλεσμα, γιὰ τὸ σημεῖον πού ἔφτασε σήμερα ἡ κοινωνία μὲ τίς νέες ἀνακαλύψεις, ἡ ἀργατία δὲν μπορεῖ νὰ λείπει. Δὲν πρόκειται δὴ νὰ ἐξετάσουμε ἂν ἡ νέα μεταβολὴ τῆς κοινωνίας πού προαγγέλλει ὁ σοσιαλισμὸς θὰ φέρει τὴν ἀπόλυτη ἐφτυχία. Μπορεῖ μάλιστα νὰ πεῖ κανεὶς θετικὰ πὼς ἐφτυχία ὅπως τὴ φανταστήκανε μερικοὶ δὲν εἶναι δοσμένο στὴν ἀνθρώπιν φύσιν νὰπολλάξῃ—ἡ χαρὰ ἐρίζει τὴ λύπη καὶ ἡ λύπη τὴ χαρὰ καὶ ἀπάνω στὴ μιὰ ἐξέχει ἡ ἄλλη ὅπως τὸ φῶς στὸ σκοτάδι. Ὅπως καὶ ἂν εἶναι ἡ θρησκεία πού κινεῖ σήμερα τὰ πλήθη τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ἀρκετὰ σεβαστὸ πρᾶμα ὥστε νὰ μὴν εἶναι σωστὸ μὲ μιὰ κοντυλιὰ νὰ τὴ χαρακτηρίσουμε ὡς «ντεκαντέσσα» καὶ «ἐκφυλισμό». Μὰ τὸ ξαναλέμε: ἐδῶ πρόκειται γιὰ μιὰ κατάστασιν πού ἔφερε ἡ ἐξέλιξις, δηλαδὴ πού ἐπιβάλλει ἡ ἀνάγκη. Κάθε ἀστέρας πού συμφωνεῖ μὲ τὸν ὅρισμό τοῦ πολιτισμοῦ πού ἀνάφερα παραπάνω θὰ καταλάβει γιὰ τὴν ὑπάρχουσαν σοσιαλιστὲς στὴν ἀστικὴ τάξιν καὶ γιὰ τὴν ἀφτοὺς θεωροῦν ἀφιλοσόφητους καὶ βάρβαρους τοὺς ἀνθρώπους τῆς καταστροφῆς—εἴτε Κούρδοι ἀρμενοφάγοι εἶναι, εἴτε ἀντισημίτες—εἴτε Χριστιανοί, εἴτε Μουσουλμάνοι—εἴτε Γάλλοι, Γερμανοί, Ρῶσοι

3) Σ' ἐμᾶς περιορίζεται τὸ ζήτημα σημαντικὰ. Στὴν ἀκαδημαϊκὴ συζήτησιν πού εἶχε γεννηθεῖ ἡ φυλλάδις τοῦ κ. Σκληροῦ, ἂν καὶ συμφώνησαν οἱ πλείτεροι μαζί του, πὼς ὁ πόλεμος θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰλλάξουμε τὴν κατάστασιν μας, ἀπόρρυσαν ὅμως τὸ ἔδαφος καὶ τὰ μέσα πού τοῦ δοῖκε ὡς ἐπιζήμια καὶ ἀκαρεῖ. Ν. ο. μ. 287. Σ. τοῦς ἱμπεριαλιστὰς Α'.

Τέχνας δὲν ἔκανε οὔτε βῆμα, δὲν εἶπε οὐδὲ λέξη. Στεκοτανε καὶ ἐβλεπε πὼς τὸ μάτι τοῦ δυστυχισμένου φίλου του εἶχαν χωρὶς σθένος μέσα σὲ σκοτεινὰ γυῖα. Ἡ μύτη τοῦ πρασινοκίτρινος, σὰ νὰ εἶχε μακρύ, τὰ χεῖλη τοῦ δὲν εἶχανε καὶ ὅλου κικκινάδα. Τὰ μαλλιά τοῦ εἶτανε κολλημένα παντοῦ στὸ μετωπὸν του καὶ μποροῦσε κανεὶς νὰ μὲ τρέσῃ ὅλα τὰ κόκκαλα τοῦ προσώπου του. Ὡς καὶ ταῦτά του, καὶ κείνα εἶχανε φωτισεῖ. Σ' ἐπιθαμνός!

Ἔτσι τοῦ φάνηκε τοῦ μαστρο-Μαθὶοῦ, καὶ δὲν εἶχε ἄδ' αὐ. Σὲ λίγο ἡ ἀδερφή, ἂν οὐδὲν τὸ φάρμακο, ἦρθε κοντὰ στὸ μαστρο-Μαθὶοῦ:

— Ζυγώστε νὰ τὴν εἴτε, εἶπε μὲ σιγαλὴ φωνή. Σὲ κομμίσαν ὡς...

Ἐνός ξε ὁς βήγας ἀνατάραξε τὰ σκελεθωμένα στήθη τοῦ Γρηγόρη, βήγας πλῆθος αἰσθάνει σιγὰ χωρὶς νάνεβονε οὔτε στ' ἄλ' αἶμα τὸ κίτρινο πρὸ σῶμά του. Φαίνονταν πὼς ἔβαζ' ὅλη τὴ δύναμιν πού τ' ἔδωκε, γιὰ νὰ βρῇ. Τὰ χεῖλη τοῦ φουσκῶνανε καὶ ἀνέβαιναν ἀπὸ ὀμα.

Ἡ ἀδερφή εἰσεῖσε καὶ μὲ ἀπειρη κλωτύνη τοῦδ' αὐ μὲ μιὰ γυνια νερό, καὶ ὁ μαστρο-Μαθὶὸς, πούχε σταθῇ ὀκλα στὸ πρόσωπό του, ἀπλῶσε τὸ

κεφάλι.—ἀκόμα καὶ ἂν εἶναι Ρωμιοὶ μὲ τὸ συμπάθειον τοῦ νατσιοναλισμοῦ. Ἡ λογικὴ τὸ ἀπαιτεῖ: ὅποιος παραδέχεται σφαγὰς καὶ παθολογικοὺς ἐγωισμοὺς εἶναι ἀναγκασμένος νὰναγνωρίσῃ τὸ ἴδιο δικαίωμα στὸν ἀντίπαλό του.

Υ. Γ. Ἀφτὴ τὴ στιγμὴ λαβαίνω τὸ «Νουμά» (343) μὲ τὸ ἀριθμὸ τοῦ κ. Ραμᾶ «Τέλος χωρὶς συνέχειαν». Σ' ἀφτὸ βλέπω πρᾶματις πὼς φοβάται νὰ προκληθοῦνε καταστροφές! ἂν καὶ κάνει λόγο «γιὰ τοὺς πῶς παλιούς τρόπους τοῦ δικαίου τῆς γροθιάς». (Ἀφτὰ πᾶθ' ὅλα τὰ κανόνισαι ὁ βαθμὸς τοῦ πολιτισμοῦ μας).

Θὰ εἴτανε βέβαια σπουδαία ὠφέλεια ἂν τίμιοι καὶ μορφωμένοι ἄνθρωποι σκηματίζανε μιὰ λαϊκὴ μερίδα πού νὰ καταστρώσει ἓνα πολιτικὸ πρόγραμμα νάνταποκρίνεται σὲ θετικὰ ἀνάγκες. Ἀφτὸ πρέπει νὰ συζητηθεῖ καὶ ἔτσι ἤθελε φανεῖ πὼς ὁ σπέρμας τοῦ κ. Σκληροῦ καὶ τὸ ἀπᾶστο κοπάνισμα κάποιων πραγμάτων γιὰ τὴ θέσιν τῶ δημοτικιστῶν ἀπέναντι στὸ λαὸ δὲν πῆγαν χαμένα!

ΜΑΡΚΟΣ Σ. ΖΑΒΙΤΖΙΑΝΟΣ

ΝΟΥΤΑΛΓΙΑ

Ἀπόψε ἡ ρήγισσα ἡ γλυκὴ τῆς Νύχτας ἡ ἀρέντρα ἀπ' τοῦ βοσκῆ Ἐνδομίωνος μεθύντας τὴ μορφὴν, προστάζει, μέσα στὰ πυκνὰ τοῦ ποταμοῦ τὰ δέντρα, ν' ἀρχίσουν τὰ τραγουδιὰ τους τῆς Νύχτας τὰ πουλιὰ.

Κι ἀκούγεται μονότονον τὸ μυρολόι τοῦ γκιωντὶ καὶ μὲ τὸ νεφελοῖσθμα τοῦ ἀθρονίου ἡ λαλιά, τῆς τραυλοῦδας ἡ φωνὴ τραγουδίστα σιμώνει καὶ τὸ κουδούνι ἐνός ἀρνιοῦ ξυπνᾷ τὴ ρεματιά.

Κι ὁ Ἐνδομίωνος γλυκὰ στὴν ἀτμώδη ράχιν ἀποκοιμήθη ρήχνοντας ἐρωτικὴ ματιὰ πρὸς τὴ Σελήνην καὶ ἔφριξεν ἐκείνη ἀπὸ βαθιά.

κι ἀνατρίχασαν τὰ βουνα καὶ ἡ θάλασσα καὶ οἱ βράχοι. Μα ἐγὼ βουβὸς μὲς στὴ χαρὰ πού νοιώθ' ἡ ἰλιση ὅλη, κλαίω, στενάζω, λαχταρῶ τὴν κρυφασμένη πόλιν.

ΜΙΑΤΟΣ ΛΕΩΒΗΣ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

ΟΙ ΛΟΞΟΙ ΣΤΡΑΤΟΚΟΠΟΙ

Βγήκε τελευταῖα καὶ πουλιέται 2 δρ. στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμά»

χερὶ καὶ τοῦ χαιδεψε τὸ μέτωπο. Κεῖνη τὴν ὥρα ὁ Γρηγόρης ἀναστήκατε μὲ κόπο τὰ μάτια του καὶ ἀντίκρουσε τὰ δακρυσμένα μάτια τοῦ φίλου του. Τὸ πρὸ σῶμά του χρωματίστηκε μὲ κάποιαν εὐχαρίστησιν καὶ μὲ φωνὴ πού δὲν ἀκούγονταν τοῦ εἶπε:

— Κάθησε, κάθησε.

Ὁ μαστρο-Μαθὶὸς τραβῆξε μιὰ καρέκλα καὶ κάθησε κοντὰ στὸ κρεβάτι.

— Δὲν ἔχεις τίποτα, εἶπε στὸ Γρηγόρη.

Πικρομένο χαμόγελο ξεκόλλησε τὰ στεγνὰ χεῖλη τοῦ ἀρρωστοῦ καὶ σπασμὸς ἐτάραξε ὅλο τὸ σῶμα του.

Παει πιά, Μιθιέ, εἶπε.

— Σώπα, θὰ γίνης καλά ὅλοι δῶ μέσα σ' ἀγαπᾶνε

— Ἀπ' αὐτὰ ὅσα θεός, ἀποκρίθηκε σιγὰ-σιγὰ ὁ Γρηγόρης. Σὰν ἔμαστε...καλὰ...δὲν γυρίζε κανεὶς.. νὰ μᾶς δῇ.

Ἔχεις δικίον, καημένε. Μὰ πὼς ἀρρώστησες; Γὼ δὲν ἔξερα τίποτα.

Μὴν τὸν κανεστε νὰ μιλήῃ πολὺ, εἶπεν ἡ ἀδερφή.

— Τώρα πιά...δὲν πιερίζει, εἶπεν ὁ Γρηγόρης. Καὶ γυρίζοντας τὸ λόγον στὸ μαστρο-Μαθὶοῦ:

Ο ΝΟΥΜΑΣ,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα Δρ. 5.—Γιὰ τὰς Ἐπαρχίας Δρ.

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸν Δρ. Χρ. 10.

Γιὰ τὰς ἐπαρχίας δεχόμεστε καὶ τρίμηνας (2 Δρ. τὴν τρίμηνα) συνδρομὰς.

Κανένας δὲ γράφεται συνδρομητὴς ὃ δὲ στέλλει μπροστὰ τὴ συνδρομὴν του.

10 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 10

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμά πούλιοντα, στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμὴ.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιάσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἑθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιδόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλῆ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδηρόδρομου Ὁμόνοια), στὸ κιάσκι Γιαννοπούλου (Χαντεῖα), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἑστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλῆ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτερεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Τὸ αἷμα τους—Ὁ πατριωτισμὸς τοῦ κ. Ράλλη—Ἡ προκήρυξη—Πότε τὰ πρόφτασε δὴ λα!..—Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου—Μεγαλομάρτυρας τῆς καθαρῆς.

ΓΑΥΤΩΣΑΜΕ καὶ τούτη τὴ φορὰ τὴν ἐπανάστασιν. Ὁ κ. Ράλλης μὲ τοὺς πειναλέους λῆκους του εἶταν ἑτοιμὸς νὰ μᾶς τὴ σερβίρει τὴν περασμένη Κεριακὴ, μὰ ὁ κ. Θεοτόκης δὲν τὴ δέχτηκε, τοῦ ἡδαισε τὴ γωνιά, τοῦ πέταξε τὸ κόκκαλο κ' ἐτοῖ ζοῦμε καὶ μεῖς καὶ τὸ Κράτος σήμερα. Ὅπως δὴ, εἶταν καιρὸς νὰ ξευτελιστεῖ καὶ ἡ Ἐπανάστασι στὸν τόπο μας, καὶ ξευτελίστηκε. Καὶ τὸ μεγάλο αὐτὸ τὸ καλὸ τὸ χρωστάμε στὸν κ. Ράλλον. Καὶ εἶναι τὸ πρῶτο καλὸ πού μᾶς δίνει μὲ τὴν καινούρια πρωθυπουργία του.

Κάποιος φίλος πού σιχαίνεται τὰ πολιτικὰ τὰ κόμματα ὅσο καὶ τὸν κ. Μιστριώτη, μᾶς ἔλεγε:

—Νὰ χύσουμε, βρε ἀδερφέ, τὸ αἷμα μας ἀν πρόκειται γ' αὐτὸ νὰ καλυτερέψῃ ἡ θέσι μας γενικά. Μὰ γὰ νὰ κρατηθεῖ ὁ Θεοτόκης στὴν ἀρχὴ ἢ γὰ νάρθει ὁ Ράλλης, οὔτε μιὰ σταλαματιὰ αἷμα μου δε δίνω. Δὲν τ' ἀξίζουνε.

Ὡςτὸσο πολλοὶ εἵντουσαν ἑτοιμοὶ νὰ χύσουν

—Ἰδρῶσα στὴ δουλειά, πούντιασα, καὶ νά... χτίκιασα. Σὲ πεθύμησα, καλὰ 'κανες κ' ἤρθες.

Τί νὰ πῇ ὁ μαστρο-Μαθιός! Ἀπλῶσε τὸ χέρι του καὶ ἔρχισε νὰ χαϊδεύῃ τὸ κεφάλι τοῦ φίλου του. Πούφτιανε τὰ μαλλιά, τοῦ διώρωνε τὸ ξανθὸ μoustaki. Ἦθελε νὰ τοῦ πῇ ἀκόμα παρήγορα λόγια μὰ καταλάβαινε πὼς κατὶ τὸν ἐπνιγε στὸ λαιμό. Τὰ μάτια του βουρκώνανε· ἤθελε νὰ κλάψῃ, νὰ κλάψῃ πολὺ.

Ὁ ἄρρωστος ἔκλεισε τὰ μάτια καὶ ἀνάσανε βαθιά, βαθιά. Ἀναπαύετο γιὰτὶ ἐνοιωθε μεγάλη εὐχαρίστησι στὸ χᾶδι τοῦ ἀγαπημένου του φίλου. Ἐρημος, καθὼς εἶταν, δὲν εἶχε κανένα νάρθη νὰ τονε δῇ στὴν ἀρρώστειά του, καὶ νά, πού στὰ τελευτάτα του ἔφτασε ὁ καλλίτερός του φίλος. Τώρα δὲ θὰ πέθαινε ἔρημος· στὸ πλάι του εἶχεν ἕναν ἀδερφὸ πού τὸν ἀπόχτησε στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Τί ἄλλο ἤθελε. Καὶ καθὼς τὸ χέρι τοῦ φίλου του τὸν χαϊδεύε ἀπαλὰ θὰ περνοῦσαν ἀπ' τὸ μυαλὸ του ὅλες οἱ σκηνὲς τῆς ζωῆς του, ἡ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη σὰν ὄνειρα.

ἀλάκαρο τὸ αἷμα τους γιὰ μιὰ τέτλια προστυχόδουλι. Φαίνεται, θὰν τὸ νιώθουνε σὰν ἐμπυο μέσα στὶς φλέβες τους καὶ δὲ θὰν τοῦ δίνουν τὴ παραμικρὴ ἀξία. Ἀλλιώτικα κάπως θὰν τὸ λογαριάζανε. Ἐξὸν πὰ κι ἂν ἀλάκαρος ὁ ὁργανισμὸς αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων εἶναι στομάχι μοναχά.

★

ΚΟΝΤΑ στ' ἄλλα, γράφτηκε καὶ τούτο στὶς ἐφημερίδες, πού χαρακτηρίζει περίφημα τὸν καινούριο μας πρωθυπουργό: Ὁ κ. Ράλλης ζητοῦσε ἐπίμονα νὰ τσεπώσει τὴ διάλυσι τῆς Βουλῆς. Ὁ Βασιλεὺς δὲν τοῦ τὴν ἔδινε, λέγοντάς του πὼς δὲ συμφέρει νὰ γίνουνε τώρα κοντὰ ἐκλογές, γιὰτὶ θὰ βλαπτοῦνε τὰ ἐθνικὰ ζητήματα.

—Ἡ Ὑ. Μεγαλειότης δὲν ἀμφιβάλλει πὼς κ' ἐγὼ εἶμαι πατριώτης! παρατηρεῖ ὁ κ. Ράλλης.

Καὶ δὲν εἶχε ἄδικο. Ἀδιάφορο τώρα ἂν ὁ πατριώτης αὐτὸς φοβέρισε πὼς θὰ ματοκυλλοῖ τὸν τόπο τὴν Κεριακὴ γιὰ νὰ γίνῃ πρωθυπουργός. Πατριωτισμὸς κι αὐτός.

★

ΑΠΟ ἑνα χαρτάκι τυπωμένο πού βρέθηκε τὴν Κεριακὴ τὸ πρῶτ' ῥηγμένο· ὅλα τὰ σπύτια τῆς Ἀθήνας, παίρνομε τὸν ἀκόλουθο παράγραφο:

«Λαὲ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς,

«Πρόσεξε νὰ μὴ παρασυρθῇς εἰς τοιοῦτον αἱματοκύλισμα, διότι ἐκείνοι μὲν οἵτινες διοργανοῦσι τοῦτο θὰ πίνωσι μακαρίως τὸν καφέ των καὶ μὲ ἡσυχίαν εἰς τὰ σπύτια των, θὰ σκοτωθοῦν δὲ μερικοὶ ἀνθρώποι τοῦ λαοῦ καὶ ἰδιαίτητα τῶν ἐργατικῶν τάξεων καὶ ἐξ ἐκείνων μάλιστα, οἵτινες θὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ συλλαλητήριον χάριν περιουσίας.

«Καὶ καθ' ἣν στιγμὴν οἱ νεκροὶ θὰ διηγοῦνται εἰς τὸ νεκροταφεῖον πρὸς ταφὴν καὶ θὰ κλαῖωσι καὶ θὰ σπαράσσωσιν ἐκ τῆς λύπης των αἱ γυναῖκες των, τὰ παιδιὰ των, οἱ ἀδελφοὶ των καὶ οἱ συγγενεῖς των, οἱ διοργανῶνται τοῦ ἀθλοῦ τούτου συλλαλητηρίου θὰ κοιμῶνται ἡσυχῇ καὶ θὰ σκέπτονται ὁποίας θέσεις μεγάλας πρέπει νὰ καταλάβωσιν ἐκ τῆς μεταβολῆς τῶν πραγμάτων.»

Δὲν ξέρομε ποῖός ἦ ποιοὶ τὴ γράψανε αὐτὴ τὴν προκήρυξη—διότις ἄλλο ὅμως θάνα· πὺ πολλὸ πατριώτες ἀπὸ τὸν κ. Ράλλον.

★

ΓΙΑ νὰ δεῖτε πόσο μεταρρυθμιστὴς καὶ πόσο προσδευ-

τικοὶ εἶναι οἱ νέοι Ὑπουργοί, σῶνε νὰ μάθετε πὼς ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν, ὁ κ. Ν. Σπρίτος ἐπὶ τὴν Τρίτη τίπομεσήμερο στὶς 5 1/2 εἰδοποιήθηκε κάτου, στὸ Ν. Φάληρο, πὼς γίνεται Ὑπουργός καὶ στὶς 6 1/2 βρέθηκε στὸ σπύτι τοῦ κ. Ράλλη, ἑτοιμός, μὲ τὴν βελάδα του γιὰ νὰ πάει στὸ Παλάτι νὰ ὀρκιστεῖ. Κι ὅλ' αὐτὰ σὲ μιὰ ὥρᾳ! Γιὰ φανταστῆτε! Ἀμὲ καὶ τέλλο, νὰ δηλώσει στοὺς δημοσιογράφους πὼς θὰ πηγαίνει ἀπὸ τίς 8 τὸ πρῶτ' ὅτ' Ὑπουργεῖο του!

★

ΑΠΟ τοῦτο τὸ φύλλο ἀρχινάμε τυπώνοντας στὸ «Νουμά» τὶς «Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου». Τὸ βιβλίο αὐτὸ δὲ βρίσκεται πὰ σήμερα. Ἐχουν ξεδουτεῖ ὅλα του τάντι, τυπα. Καὶ τὸ ξανατυπώνουμε γιὰτὶ νομίζουμε πὼς πρέπει νὰ διαβάσουν καὶ τὰ παιδιὰ μας τὸ ἔργο αὐτὸ βιβλίο τοῦ Ἀργύρου Ἑρταλιώτη, πού δὲν τοῦ πέφτει βαρὺς ὁ λόγος ἂν τὸ πᾶι κανένας «Ἐθνικὸ Βαγγέλιο». Τὸ Ρωμιόπουλο διαβάζοντας τὶς «Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου» μπορεῖ νὰ βγάλει ἀπὸ τὴν ψυχὴ του ὅλη τὴ σκουριά πού τοῦ ἄπλωσε πάνου τῆς τὸ σχολεῖο.

★

ΤΗΝ περασμένη Κεριακὴ ἡ «Ἀκρόπολις» δημοσίεψε μιὰ νοστιμότατη ἀνταπόκρισι ἀπὸ τὴν Πόλιν. Κάποιος δάσκαλος ἀπὸ τὸ Ἰδρυκ Τεπέ, θέλοντας νὰ πάει στὴν Πόλιν, ἔγραψε σὲ κάποιον φίλο του γράμμα μὲ τὸ ἀκόλουθο στερνόγραφο: «Ἐάν τι πλεῖον δώσητε τοῦ ἐνὸς μετζηδιὲ τὸν ὁποῖον σὰς στέλλω διὰ τὰ ἔξοδα τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀποσκευῶν, γράψατέ μοι ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω διεύθυνσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει νὰ σᾶς τὸ στείλω».

Τὸ γράμμα αὐτὸ ἔπαισε σὲ χέρι τῆς Τούρκικης ἀστυνομίας καὶ ὁ δάσκαλος κλείστηκε τρεῖς μέρες στὴ φυλακὴ, ὅσο νὰ καταλάβουν οἱ Τούρκοι ἀστυνομικοὶ πὼς μὲ τὸ «πλεῖον» δὲν ἐννοοῦσε «πλεῖον» (γχαμὶ) καὶ ἡ ἀνωτέρω διεύθυνσις ἐν Κωνσταντινί, δὲν εἶταν καμιά ἀνώτερη διεύθυνσις μυστικῆς ἐταιρίας.

Κι ὁ φτωχὸς ὁ δάσκαλος τώρα θὰν τῶρι κρυφὸ καμάρει πὼς ταλαιπωρήθηκε καὶ μαρτύρησε γιὰ τὸ χατίρι τῆς Καθαρεύουσας!

Ἐκδοτικὴ Ἐταιρεία ὁ «Φοῖβος» — Ἀθήνα

ΑΓΙΣ ΘΕΟΣ:

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

— Ὁρκίος τόμος εἰς 8ον ἀπὸ 130 σελίδας, μὲ τίσινετοιργήματα τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν.

— Εἰκόνες τοῦ ζωγράφου Π. ΡΟΥΜΠΟΥ.—Πρόλογος τοῦ ἐκδότη.

— Ἑρμηνεῖα λέξεων.—Βιβλιογραφία.

Κάθε ἀντίτυπο δρχ. 3. Ἐτυπώθησαν καὶ 100 ἐριθμημένα σὲ χαρτὶ Ὀλλανδίας, καθένα δρχ. 5.

Παραγγέλλεσ μεζὶ μὲ ταχυδρ. ἐπιταγὰς:

Ἐκδοτικὴ Ἐταιρεία ὁ «Φοῖβος»

4 Κλεισθένει, Ἀθήνα

αἰμοῖστη γραφὴ «ΝΟΥΜΑΣ», Ζήνων 2.

Θέβλεπε τὸν ἐαυτὸ τοῦ παιδάκι νὰ παίζῃ μὲ τὸ Μαθιὸ πού εἶτανε συνομήλικός του, καὶ θὰ τὸν ἔβλεπε μεγαλύτερο ὅπως εἶτανε σὰν πρωτοπιάσανε δουλειὰ στὸ ἴδιο γυφτικό, τοῦ γέρο Θανάση.

Πὼς καρουλιάσανε τὰ χέρια τους τὶς πρῶτες μέρες, πὼς μουντζουρωθήκανε τὰ πρόσωπά τους, πὼς τοὺς βάσανε, πότε τὸν ἕνα καὶ πότε τὸν ἄλλο, νὰ τραβᾶνε τὴν ἀλυσίδα τοῦ μεγάλου φουτεροῦ. Λίγες μέρες εἶχανε περάσει πού ὁ μαστροπὸς τοῦ τσάκιε τὸ χέρι μὲ τὴ βρεχτοῦρα· εἶχε τραβήξει μὲ πολλὴ δύναμη τὴν ἀλυσίδα καὶ τὰ μισὰ κάρβουνα πεταχτήκανε ἀπ' τὸ καμίνι.

Θέβλεπε πού βγαίνανε τὸ βράδι κουρασμένοι, μὰ χαρούμενοι, γεμάτοι ζωὴ, γεμάτοι ἐλπίδες, πὼς θὰ γίνουν κι αὐτοὶ μιὰ μέρα μακτόροι. Ἐπειτα πηγαίνανε νὰ ἴδουνε τὴν ἀγαπητικιά τοῦ Μαθιοῦ, τὴν πεταχτὴ καὶ μεστωμένη μοδιστροῦλα, τὴ μαυρομάτα Ἑλένη, αὐτὴ πού τώρα εἶχε γυναῖκα τοῦ ὁ μαστρο-Μαθιός. Πὼς τὴν ἀγαποῦσε κι ὁ Γρηγόρης, μὲ μιὰν ἀγάπη ἀλλοιώτικη, περ σσότερο ἀπὸ ἀδερφὴ!

Καὶ νά, στὸ μαγαζὶ τοῦ μαστρο-Μαθιοῦ, πού τᾶνοιζε μὲ τὶς μικρὲς οἰκονομίες τῆς Ἑλένης, σὰν τὴν πῆρε. Τί καλὰ τότε! Τὴν πρώτη θέσι μὲσα

στὸ μαγαζὶ τὴν εἶχε ὁ Γρηγόρης. Μὰ νά, κ' ἡ δυστυχία. Ὁ Μαθιὸς ἀρρώστησε. Πέρασ' ἕνας μὴνας, δυὸ μῆνες. Κόντεψε νὰ πεθάνῃ καὶ τὸ μαγαζὶ ἔκλεισε γιὰ πάντα.

Ἀπὸ τότε πλάκωσε καὶ τοὺς δυὸ ἡ κακομοιριά. Ὁ Γρηγόρης ἔφυγε, μπῆκε θερμαστής σ' ἕνα καράβι καὶ ξεχώρισε ἀπ' τὸ φίλο του. Πέντε σωτὰ χρονάκια μὲσα στὸ καράβι, καὶ τὶς μέρες ποῦθελε νὰ φύγῃ καὶ νὰ ζήσει στὸν κόσμον σὰν ἄθωπος μὲ τὶς οἰκονομίες του, ἀρρώστησε. Κι ὅλο τὸ κακὸ γιὰτὶ γύρεψε νὰ πάρῃ ἀγέρα στὸ κακὸ ἀσπρωμα. Θέλησε νὰ πεταχτῇ λιγάκι ἀπ' τὴν κόλασι τῆς μηχανῆς, νὰ ἰδῇ φῶς, νὰ στεγνώσῃ, πού εἶτανε μουσκίδι στὸν ἰδρώτα. Νά, τί θὰ θυμώτανε πάνω κιτω τὴν ὥρα κείνη ὁ Γρηγόρης. Ὁλόκληρη ζωὴ θὰ πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ του μὲσα στὶς λίγες στιγμὲς πού ὁ φίλος του τονε χαῖδεσε, σὰ μητέρα.

Λίγες στιγμὲς, κι ὁ Γρηγόρης ἀνοιξε τὰ μάτια του πάλι, σὰ νὰ ζυπνοῦσε ἀπὸ βαθὺ ὕπνο, πού τόσα ὄνειρατα εἶδε:

— Πιάσε τὸ χέρι μου, Μαθιέ. Ἔτσι. Τώρα βγάλε τὸ δαχτυλίδι. Βγάλτ' το, δὲ μοῦ χρειάζεται. Ὁ μαστρο-Μαθιὸς τόβγαλε.

Εἶτανε ἕνα χρυσὸ δαχτυλίδι, βαρὺ, μὲ μιὰ με-

ΤΟ ΣΚΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ*)

2.

ΠΩΣ ΓΕΝΝΙΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΣΥΝΝΕΦΑ.

Ἀξιοσημείωτα γεγονότα καὶ σοβαροὶ σταθμοὶ τῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ εἶναι πρῶτα, ὅτα σὺ βούλωμα τῆς βρεφικῆς ἡλικίας του καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς παιδικῆς ἡ μάννα τοῦ ἀποκόβει τὸ γάλα τοῦ κόρφου τῆς καὶ δεύτερο σὰν τὸ πρῶτοστέλνει σὺν σχολεῖο. Δὲν εἶναι δύσκολο νὰ καταλάβουμε πῶς καὶ στὶς δύο περιπτώσεις ἀναιώνει κατὰ βάθος μέσα του τὸ παιδί κάποιον ἀκοίμητο πόνο, πιστεύοντας πῶς μὲ τὸ καινούριο φέριμά του τὸ ἐπίμονο καὶ ἀμείλιχτο ἡ μαννοῦλα του ἐγκατάλειψε καὶ περιφρόνησε καὶ σκληρότητα τοῦ δείχνει. Καὶ κατὰ τὴν αἰσθητικὴν καὶ σὰ νοσταλγίαν καὶ πλῆγῃ τὴν καρδιά του. Γι' αὐτὸ καὶ παραπονιέται καὶ εἶναι γεμάτο θυμὸς καὶ μὲ τὸ παραμικρὸν κλαίει καὶ χάνει τὴν ὁρεξίαν του καὶ τὶς πιότερες φορές ἀρρωσταί. Κ' εἶναι φυσικὸν αὐτὸ τὸ πρῶμα. Κάνει πράματα ἐντύπωση πολὺ βαθεῖα καὶ φέρνει σωματικὰς μεταβολὰς καὶ ψυχικὰς ταραχὰς καὶ ἀπότομη μεταβολὴ τῆς ζωῆς, τῆς περιουκλωσίας, τῆς διαίτης καὶ τῆς ἀσκήσεως ὥστε στὴν καθὲς ζωὴν ὑπαρξὴν εἶται καὶ σὺν ἀνθρώπῳ καὶ πρῶτον σὺν εὐαίσθητο παιδί. Κι ὅταν ἀκόμα οἱ καινοὶ τοῦ τοῦ ζωῆς ὅροι εἶναι πρὸς καλὸν καὶ πρὸς πῶς ἀπὸ τοῦ παλίου, πάλιν ἡ ἀπότομη ἀλλαγὴ ὅλων τῶν γνωστῶν καὶ συνειθισμένων καὶ πατροπαράδοτων καὶ φυσικῶν γεννᾷ μέσα μας ἔχει εὐάρεστα κατὰ βάθος συναισθήματα. Ἄν ὅμως ἡ νέα κατάσταση ἀντιστρατεύεται πρὸς τοὺς ἀπαρτίζοντας νόμους τῆς φύσεως καὶ ἐναντιώνεται πρὸς τὴν βιολογίαν καὶ καταπολεμῇ αἰώνων προδιάθεσες καὶ κληρονομικὰς βαθεῖας ροπὰς τοῦ χαρακτῆριζοντες ὅλο τὸ εἶδος καὶ ἔχει μερικὸν μονάχ' ἀντιπροσώπους, ἐξάπαντος ἡ καινούρια αὐτὴ κατάσταση θὰ κολοβώσῃ, θάκρωται, θὰ προκαλέσῃ σπουδαίους ὁργανικὰς ἀλλοιώσεις, τοπικὰς ἢ γενικὰς ἀτροφίας ἢ υπερτροφίας, ἐξαντλητικὸν ψυχικὸν συγκλονισμόν καὶ πολὺ πιθανὸν μαρasmus καὶ πρόωρον θάνατον.

Κι ὅς δοῦμε πῶς ἔχει ἡ ἀλλαγὴ τῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ μας, ὅταν ἀφίνει τὸ σπῆτι καὶ ἀρχίζει τὴν ταχτική του φοίτησιν σὺν σχολεῖο. Καθὼς πολὺ ὀρθὰ γράφει ὁ γερμανικὸς Παιδαγωγός (Ἐπιστ. α' εἰς Gessner) «ἴσαμε τὸν πέμπτον χρόνον τῆς ζωῆς τους

*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ σὺν φύλλο 350.

γάλην πράσινον πέτραν.

— Τί νὰν τὸ κάνω, Γρηγόρη;

— Δὲ μοῦ χρειάζεται πιά· τάγορασσά το ἐξωτερικὸν πέντε λίρας.

— Ὁ Μαθιὸς δὲν ἤθελε μὲ κανένα λόγον νὰ τοῦ τὸ πᾶρ καὶ προσπαθῇ νὰ τοῦ τὸ ξαναβάλῃ σὺν χέρι.

— Πάρ' το σοῦ λέω. Τί νὰν τὸ κάνω. Πάρ' το καὶ πούλα το. Λίγα θὰ ξοδέψῃς γιὰ μένα· τάλλα κράτησέ τα.

— Τί νὰ κάνῃ καὶ ὁ Μαθιὸς, τὸ πᾶρ καὶ τὸ φόρεσε σὺν χέρι του.

— Καλὰ, εἶπε, σὰ σηκωθῇς σ' τὸ δίνω.

— Ὁ ἀρρωστος τὸν κοίταξε μὲ πᾶρ, πικρὸν γέλασε καὶ δὲν τοῦτε λέξη.

— Τὴν ὥρα κείνη οἱ νοσοκόμοι ἀνάβαν τὰ φῶτα. Ὁ ἥλιος εἶχε βασιλέψῃ καὶ μέσα σὺν θάλαμον δὲν καλοδύλαπνε. Ὁξω βριστοῦσε ἀκόμα τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

— Ὁ μαστρο Μαθιὸς σηκώθηκε· δὲ βριστοῦσε πιά. Αἰστανότανε μεγάλο βάρος σὺν στῆθος του καὶ ἤθελε ἀγέρα.

— Σηκώθηκε κρατώντας τὸ χέρι τοῦ Γρηγόρη.

— Πᾶω ..

ἀφίνοντε τὰ παιδιὰ τους οἱ γονεῖς νὰ εἶναι ὅπως διόλου κύριος τῆς φύσεως· ἐπιτρέπουν νὰ ἐπιδρῶναι σ' αὐτὰ ὅλες οἱ ἐντύψεις ποὺ λαβαίνουν καὶ σὺν στιγμή. Καὶ τὰ φέρνουν νὰ νοιώθουν τὴν δύναμίν τους καὶ νὰ κολοβώσῃ μ' ὅλες τὶς αἰσθητικὰς τῆς λευτεριάς καὶ τῆς χαρᾶς.... Κι ἀφοῦ τὰ φέρνουν λεύτερα νὰ γενοῦν πέντε χρόνια τὴν αἰσθητικὴν τούτην ζωὴν, τὴν τόσο εὐκάριστην, ἀξάφνου ἐξαφανίζονται μπροστά ἀπὸ τὰ μάτια τους ὅλη τὴ φύση, γιὰ νὰ ἔρθῃ μὴ δύναμη τυραννική, νὰ σταματήσῃ τὴν γητεύτρα πορεία τῆς ἀνεξάρτητης καὶ λευτερῆς ὑπαρξῆς τους, νὰ τὰ ρίξῃ μὲ τὸ σωρὸ, σὰν πρόβατα, μέσα σὺν μὴ μολυσμένη καὶ βρωμερὴν κάμαρα, νὰ τὰ τραβήξῃ ἀλύπητα ὥρες καὶ μέρες καὶ βδομάδες καὶ χρόνια ἀπάνω στὴ θεωρίαν τῶν δυστυχισμένων γραμμάτων, τῶν γραμμάτων, τῶν τόσο μονότονων καὶ χωρὶς κανένα θέλημα καὶ νὰ καθιερώσῃ τέλος σ' ὅλην τὴν ζωὴν ἕνα δρόμον, ποὺ θὰ εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν ὑπαρξὴν τους καὶ ποὺ μπορεῖ νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ στὴν παραφροσύνην. Κ' ἐνῶ τὸ παιδί σὺν σπῆτι τοῦ εἶτανε περιτριγυρισμένο ἀπὸ πρόσωπα τόσο γνωστὰ καὶ τόσο ἀγαπημένα, ποὺ τὸ διαφύοντες γι' αὐτὸ εἶτανε ἀκοίμητο πάντα, σὺν σχολεῖο ἔχει μπροστά του τὸ δάσκαλον, ἕνα πρόσωπον ξένο καὶ ἀσυνήθιστον, ποὺ θάρρει πῶς ἀπὸ ἐξωτερικὴν ἐπιβολὴν καὶ ὑποχρέωση καὶ ἔχει ἀπὸ ἐσωτερικὴν ἀνάγκην καὶ θερμὴν ἀγάπην, ἔχει ἀναλάβει νὰ διδάξῃ στὰ παιδιὰ, ὅπως-ὅπως, μερικὰ πράματα, καὶ τοὺς συμμαθητὰς τους ὅλα ξένα πρόσωπα, μὲ τὶς ζούλιες τους, τὶς μικροπονιὰς τους καὶ τὰ παιδικὰ τους πάθη. Κ' ἐνῶ σὺν σπῆτι καὶ στὴν γειτονίαν ζωὴν καὶ λεύτερον κοίταζε μὲ περιέργειαν τὰ διάφορα ἀντικείμενα τοῦ κόσμου καὶ σκηνώματα στὴν ψυχὴν τοῦ αὐτόματου καὶ χωρὶς νὰ τὸ νοιώθῃ παράστασες καὶ φυσικὰς ἢ πρωτογενεῖς ἐννοίας καὶ παίζοντας μὲ τὰ δερμάτια τοῦ ἡ μ' ἄλλα παιδιὰ ἢ καὶ κουβεντιάζοντας μὲ τὴν μάνναν του ἔκανε συλλογισμοὺς καὶ κρίσεις, χωρὶς νὰ τὸ ἐμποδίζῃ κανεὶς ἢ νὰ τὸ φοβίζῃ τίποτε, σὺν σχολεῖο ξεναντίας περιωρισμένο μέσα σὺν μὴ πληχτική κάμαρα, μαγκωμένο σὺν μὴ θεοῦλα στενόχωρον, μὲ τὸ φῶς τῆς τιμωρίας καὶ τῆς νηστείας πάντα μπροστά στὰ μάτια του, κουραστικὰ καὶ ἀνοῦσια καὶ μὲ τὸ ζῶρι ὑποχρεώνεται νὰ μάθῃ τὰ γράμματα, ἔτα γράμματα, τὴν πρώτη αὐτὴ τιμωρίαν τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ τὰ χαρακτηριστῆρες ὁ περιφημὸς Παιδαγωγός (Γ. μ.). Κ' ἐνῶ σὺν σπῆτι ἢ σὺν δρόμον τὸ παιδί ἀνερώτητα μπορούσε, ὅταν ἤθελε, νὰ κου-

νηθῇ, νὰ πηδῇ, νὰ τρέξῃ, νὰ γελᾷ, νὰ κουβεντιάσῃ, νὰ τραγουδῇ, — σὺν σχολεῖο ἐξαναγκάζεται νὰ μὲν ὅλες σκεδὸν τὶς ὥρες ἀκούνητο, σὰν ἄγαλμα, καὶ ἀμίλητο καὶ ἀγέλαστο. Εὐκολονόητο πόσο φοβερὰ ἀντιφυσιολογικὴν εἶναι αὐτὸ, ἀφοῦ ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητη εἶναι σὺν παιδίαν ἡ κίνησις, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ θραπῇ, νὰ μεγαλώσῃ, νὰ ὑψώσῃ ἀποτελεσματικὰ καὶ μὴ μὴ τῆς δύναμιν καὶ νὰ ἀπολαύσῃ ἀκραν ὕψους. Κ' εἶται σὺν σχολεῖο μὲ τὴν ἀκίνησιν, τὸν περιορισμὸν, τὴν σιωπὴν, τὴν μονοτονίαν, τὴν παντοτινὴν καὶ μὲ τὸ στανὸν σοβαρότητα, τὴν ἔλλειψιν καὶ λευτερίαν, μέσα σ' ἕνα ἀκράθαρτον ἀγέρα, ἐμποδίζουμε τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὸ «ὁμολογούμενως τῇ φύσει ζῆν», καθὼς λέει καὶ ὁ Ζήνων ὁ Κιτιεύς (Διογ. Λαερτ. 7, 1, 87) καὶ καταστρέφουμε καὶ σωματικὴν καὶ ψυχικὴν δεξιότητά τους καὶ φυγαδεύουμε ἀπὸ τὶς ψυχολογὰς τους τὴν χαρὰν, ποὺ κατὰ τὸν κοινωνιολόγον C. Wagner («ἀπλ. ζωὴ») «εἶναι μὴ ἱερὴ φλόγα, ποὺ πρέπει ἀδιάκοπα νὰ διατηροῦμε καὶ ποὺ καταυγάζει τὴν ζωὴν μὲ τὸ λαμπρὸν τῆς φῶς». Κ' ἡ στρέβλωση αὐτὴ καὶ φυσικὰς τῶν παιδιῶν ἀνάγκης, καὶ φυσιολογικὰς λειτουργίας τοῦ ὁργανισμοῦ τους, καὶ πνευματικὰς τους αὐτενεργείας, ὅχι μονάχα τὰ κάνει μελαγχολικά, ἀδύνατα, ἀπαισιόδοξα, χλωμά, ὀκνηρά καὶ ἀρρωστικά, μὰ καὶ χύνει μέσα τους τὸ πρῶτον φάρμακον τοῦ μίσους καὶ τῆς σιχασιᾶς πρὸς τὸ σχολεῖο.

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Θύμης, σὰ σκόλασε, γερὰ πῆρε τὴν ἀπόφασιν μέσα του, νὰ μὴ ξαναπατήσῃ σὺν σχολεῖο καὶ ψιθύρισε μέσα στὰ δόντια του «ποῦ μὲ ξαναπιάνεις πιά ἐμένα»!

(Ἀκολουθεῖ)

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΕΝΑ ΜΑΡΤΑΠΑΡΙ

Πρῶτα, 26 τοῦ Θεριστῆ 1909

Φίλε «Νουμά»,

Τὸ χτεσινὸ φύλλον τῆς «Πρόδοξ» τῆς Πόλης,

τοῦ στὰ μάτια τοῦ μαστρο-Μαθιὸ καὶ ἡσυχᾶς.

..

Δυὸ νοσοκόμοι περνοῦσαν κοντὰ σὺν κρεβάτι. — Φίστε τὸ παραβάν, τοὺς εἶπε μὴ σιγαλὴ φωνὴ ἢ ἀδερφή.

Οἱ νοσοκόμοι γυρίσαν, εἶδαν καὶ φύγαν κουτώντας τὸ κεφάλι.

Ὁ μαστρο Μαθιὸς, τοῦ κρατοῦσε ἀκόμα τὸ φίλον τοῦ στὴν ἀγκαλιά του, κοίταζε στὰ μάτια τὴν ἀδερφήν, σὰ νὰ ζητοῦσε νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν.

— Πέθανε, τάποκρίθηκε κείνη μὴ σιγαλὴ φωνή.

Σιγὰ σιγὰ ὁ μαστρο Μαθιὸς ἀπόθεσε τὸν πεθαμένο σὺν προσκέφαλον. Σιγὰ σιγὰ, σὰ νὰ φοβότανε μὴν τὸν ξυπνήσῃ καὶ τὰ μάτια του τρέχανε βρῆσες τὸ κατὸ δάκρυ. Τὸν φίλησε, τὸν ξαναφίλησε σὺν μέτωπον, τοῦ καθάρισε τὸ στόμα μὲ τὸ μαντήλι του καὶ μὲ τὰ τρεμουλιασμένα του δάχτυλα τοῦ κλείσε τὰ μάτια.

Τὴν ὥρα κείνη οἱ νοσοκόμοι φέραν τὸ παραβάν καὶ τὸ βάσαν μπρὸς σὺν κρεβάτι. Οἱ ἄλλοι ἀρρωστροὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ἴδουν τὸν πεθαμένο.

— Πάμε τώρα, εἶπε ἡ ἀδερφή σὺν μαστρο-Μαθιὸ.

Ἐκεῖνος ἔσκυψε καὶ ξαναφίλησε τὸν πεθαμένο φίλον τοῦ καὶ βγαίνοντας ἀπ' τὸ παραβάν:

— Ἀκούστε, εἶπε κλαίοντας στὴν ἀδερφή. Αὐριο θὰ τοῦ κάνω γὰ τὴν κηδείαν. Θαρρῶ πῶς τὸ δαχτυλίδι τοῦ φτάνει.

ΓΕΩΡ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΓΛΑΚΗΣ

Ὁ Γρηγόρης γύρισε τὰ μάτια καὶ τὸν εἶδε.

— Φεύγεις... Μαθιέ;

— Πᾶω, καμμένε· ἔχω τὴν Ἑλένην σὺν κρεβάτι.

Τὸ πρῶτον γυρίζω.

— Ὁ ἀρρωστος ἀναστήναζε.

— Σκύψε, θέλω νὰ σοῦ πῶ κάτι. Σκύψε.

Ὁ μαστρο-Μαθιὸς ἔσκυψε. Ἐφερε ταῦτ' του κοντὰ σὺν στόμα τοῦ φίλου του. Ὁ ἀνασασμός του τὸν ἔκαιγε σὺν πρόσωπον.

— Ἐλα κοντὰ, ψιθύρισε ὁ Γρηγόρης. Κοντὰ... σκύψε... νὰ σοῦ πῶ.

Κάτι σὰν καλαδισμός ἀκούστηκε καὶ ἔπειτα ἕνας ἔρρος βήχας. Ὁ Γρηγόρης φίλησε μὴ λαχτάρα τὸ μαστρο-Μαθιὸ σὺν πρόσωπον. Ἦθελε νὰ τοῦ μιλήσῃ, μὰ τὸν ἔπνιζεν ὁ βήχας.

Ὁ μαστρο Μαθιὸς ἔβαλε τότε τὸ ἕνα χέρι κάτω ἀπ' τὶς πλάτες τοῦ ἀρρωστοῦ, τὸ ἄλλο κάτω ἀπ' τὸ κεφάλι του καὶ τὸν ἀνασήκωσε στὴν ἀγκαλιά του. Μὰ ὁ βήχας δὲν ἔπαυε. Ἡ ἀδερφή ποὺ εἶτανε σὺν πλανὶν κρεβάτι ἔτρεξε, πῆρε τὸ ποτήρι μὴ τὸ νερὸ καὶ τῶφρε στὰ χεῖλη τοῦ ἀρρωστοῦ, μὰ κείνος δὲν ἤπιε.

Ἐβλεπε λιγάκι ἀκόμα, ὡς ποὺ κόκκινον σάλιο ἔβαψε τὰ χεῖλη του. Ἐπειτα κάρφωσε τὰ βλέμματα